

Julii Pontederæ
Historia Horti Patavini
(Tertia)
(Exscripta a Joanne Markho)

Prefatio

Qui hominum res gestas colligere, in ordinem digerere, temporibus designare, elegantia exornare, memoria tradere instituant plurimum mortalibus proficere et consulere videntur, quod hominum opera humanum genus, dum ad vetera monumenta respicit, presentiarum rerum scientia ad optimam vivendi rationem impellitur ac preclare informatur. Quapropter jure ac merito Historia vitæ magistra semper dicta atque habita est, quæ subjectis exemplis, quibus nihil aptius, nihilque validius ad persuadendum potest offerri, hominum mores regit et ad rectum cursum deducit. ex qua tamen pars tantum eorum, quæ traduntur et prædicatione decorantur, vera laude atque imitatione, ~~ad quæ immortales~~ si recta intelligentia perpendimus, digna invenitur. Laudantur Noces atque Imperatores, et immortalitate dignissimi habentur, quorum ductu multa hominum milia cæsa sint, multa in servitutem redacta, urbes evertæ, incensa oppida, et agri feno ignique cæso depopulati. Istare quis recte laudibus protegeret, quæ non modo non hominibus prostrant, sed obtunt plurimum? istare quis qui modo hominem se esse intelliget, ad imitandum se excitabit, quorum imitationem tot et tam gravia mala consequantur? Equidem cum inter ea, quæ divina sapientia mortalibus contemplanda submisit, nihil homine præstantius, nihil pulchrius, nihil perfectius, nihil utilius reperiri possit, quo se genere obstringit qui aut prædæ cupiditate aut dominandi libidine aut falsa laudis prurigne ductus pulcherrimum totius terrarum orbis opus præstantissimumque tollere atque evertere conatur? Quid quod homo hominem protervitis tanta similitudine et cognatione libi conjunctum, in genus suum sapiens viscera velut sua ac membra vindicando ac dilaniando? Namque et summo supplicio afficiuntur, qui viarum angustias monstrumque fauces obidentes prætereuntes adonuntur vestibisque ac pecunia spoliatis ac saepe desolatis. at qui urbes et oppida cum magna multitudine invadunt, qui civis aut inter-

ficiunt

ficiunt aut in servitutem adducunt, qui domos et sacras aedes derudant
atque incendunt, qui alienos agros et villas depopulantur, summa laude
effertur, praedicantur ab omnibus, et pro vincti innotescunt. Partidula
igitur, ignes et cruciatus graffatoribus parantur, quod paucos cum paucis
prostraverunt et necant. Quibus qui magna pedibus equitumque copia
stipati longe plura et maiora mala hominibus inferunt, triumphali regia sedes,
divitiae et praedicationes attribuuntur. o caeca mortalium mentes, cur leviora
praemia, graviora praemis prosequimur? Dum quis scythici et latibalis secus
hominem unum aut alterum per vim aggreditur, fur habetur et cum
execratione punitur. idem magnas turbas ractus atque latibulis egressus
in oppida impetere audeat et homicidia plura parare praedaeque agere
ingentes, dux erit et imperator? nunquid dissimula componimus?
potest quis exempla seligere et magna cum parvis conferre. nulla
alia erit dissimilitudo, nisi ea, qua maior vis a minori divini-
natur. Propterea multa quae historia docet et laudibus afficit,
neque imitatione neque vera laude digna inveniantur. Hec est bellica
gloria et victoriam magni Alexandri nomen, quod immensa dominandi
cupiditate accensus, postquam graeciam in servitutem adiecit, Peris
aliorumque refertissimos hominibus exercitus fudit atque interfecit, regna
et urbes intervencione delevis. Hunc qui laudas, humani generis
eversorem non laudas? qui cum a quodam Philistio accepisset
innumeros esse mundos, ingemisse fertur quod tanta mortalium
caede nondum uno potitus esset, qui ad ignotas atque indefini-
tas terras bella et incendia vicia reparandi libidine animo porren-
debat. at Pericles, qui neque magis nomen obtinuit, neque ea
fama in hominum memoria viget, quis satis unquam laudaverit a se
merito honore fuerit prosecutus? hic enim cum in totius Athenien-
sium Republica administratione toto fere vite spatio clarissime esset
versatus, et fessus iam animam exhalans jaceret, multa amici
a se gesta optime praedicantibus, addite, inquit, neminem me
imperante in vita divitem adductum. o praestans animi virtus et
vix homine digna! cui quem preferemus? Alexandrumne. de quo
retuli, an Crum Caesaremne, quorum alter per bella et caedes
Peris parte imperio, dum scythiae inhiat, tantum humani sanguinis
morsus haurit, quantum virus effudisse nunquam satis existimavit.
alter per leges in ordinem dum religitur, indignatus se domina-
tione privati foedissimum bellum patriae intulit, et non hostium
sed civium sanguine crenatus de oppressa Republica triumphum
egit. neque clementiae animus titulus, quo multi servatorum
civibus

civibus decoratur, in ejus imitationem ^{quengue} adlicere debet. eras enim et hominis
et avis et coelaris tam excellenti ingenio ac doctrina praediti a vili sanguine
ablimine potius, quam devictis pariendo inanam mansuetudinis famam aucu-
pape. profecto longe clementior atque humanior (Cato Uticensis quamvis
severitatem vultu praeferebat, qui adversus coelarem pro patria in aere cum
staret, avibus nonnullis interceptis visis adeo commotus est, ut oboluto
capite lacrimabundus in tentorium protraheret bella civilia execratus.

Qua de causa speciosa ista potentati memoriae tradita, quibus historia
gloriat, et legentium animi detinentur, quoniam ad omni humanitate
ac hominis natura remouentur, moribus, officiis, profectati contraria,
sicuti quidem propterea necessaria sunt, ut quisque ad eorum imitatione
se abstineat atque avertat.

At cur institutum est et ab omnibus probatum hominum res gestas scribere
et potentati mandare, si ad illorum exempla nos fingere et componere
non licet? traduntur proclara ut hominum imitatione nos imbecemus. com-
memorantur bella et triumphi, cum externa vis a naturali solo repellitur,
ut optimi vires ad patriam caritatem et custodiam excitentur, non pre-
serventur flagitia, coedes, furta, libidines, fentases, per que
tyranni tyrantur, ut homines ab hujusmodi imagine tanquam a feber-
rima bellua respiciant. nonne Comocdia avaros senes, adoloscences
lusu affuencos et amore solutos, rapaces senos, scorta, scuros, paravos
quorum instituta nisi excepta et contemptus habita spectacionum merces
in contraria rapiant, in scenam adducit? Tragedia item, dum parent-
es in liberos, liberos in parentes, fratres inter se et in cognatos cru-
deliter armat atque atrocitate summa hominum mores mictet et per-
turbat ficto scivitia et impietatis spectaculo, nonne homines ad religionem
pietatem, mansuetudinem revocat dum quisque fallis rei tota caeca
execrante aspectu permotus probe intelligit, quid vera, si contingant,
portendant? hunc itaque finem historia spectat eoque uberiorem
quo magis proclara et imitatione digna traduntur. Quid autem
sicuti utilius et ad exemplum speciosius seligi et memoriae man-
dandi potest, quam ea que ad hominum usum, commodum pro-
sidium integritatemque tota referuntur, non scelere, non urbiem
eversione, non fugum raptu, non humano sanguine comparanda?

Que cum ita sint mirabilis nemo, a nobis ea in commentarios redigi
potentati que commendant, que primo intuitu historie titulo et pre-
dicatione digna laud censeantur. sed perpendens sedulo eaque
que proponimus diligenter ad examen revocans, cum plurima
ac ferme innumera sint, quibus Augusta Respublica Veneta
belli pacisque artibus immortalitatem sibi peperit, hoc unum, de
quo scribere institimus, ita excellere fabulatur, ut nulla gens,
nullum

nulum regnum, republica nulla cum Veneta tam eximie in homines
collato beneficio populi conferri. nam clivibus parti triumpho,
terrestribus copiis debellati hostes, urbes eversa aut in deditionem
receptae, socii defensi, et ab injuria prohibiti, tyrannorum sevitia
supplicibus affecta, devictae civitates clementia et mansuetudine
recreate, coeteraque eximia et praeciosa, quibus Veneti annales
referti sunt, communia Romanis, communia Graecis inveniantur.
verumtamen ecquando aut Romae, aut in Graecia, aut alibi
humanitatis cura adeo religiosa et sacra habita, ut publica consilio
decreverit fieret, quo non tibi et tuis, sed universo humano
generi prospiceretur? profecto omnibus haec cura defuit, dum
quisque consilia sua ad propriam utilitatem et suorum commoda
convertit. Quare si ab ultima antiquitate repetamus, primus
eximii ac prope divini operis auctor Senatus Venetus repertus est,
qui de universo mortalium beneficio cogitaret, et a quo praeciosa
illa vox publice emitteretur — ad cunctorum hominum commodum et
salutem Hortum Medicum constituamus. O praestans atque excellens
praecorium omnibus linguis, literis monumentisque celebrandum?
Et revera quoniam optima facinora statim laudatorem, imitatorensque
inveniunt, ut primum Venetum Secretum innobis, obtruncet quisque
munificentissimi consilia admiratione attonitus, deinde laude ac praedicti-
one incredibilem atque ad id tempus inauditam liberalitatem extollit,
denique regna dies eximii operis famam extingueret et de hominum
memoria deleveret, scriptis edicis potentati traditur. Tum Princeps
et Rex exemplo permoti, et incepta sequenti minus clara et
probata esset aemulatio, tamen nixi sunt ne postremi hominibus
propere viderentur. ideo horti scriptis referti frequentes instituentur
appositis cultoribus et magistris, brevique tempore numero adeo amplifican-
tur, ut nulla ferme civitas, quae modo sui juris sit, regem populi,
in qua Romanicus hortus non commendetur, cum etiam gentes quam
maxime a solis tepore remote perpetuoque splendore laetante haec
cura contendant.

Opere pretium est nunc strictim et cursum recensere quae commoda
utilitatesque humanum genus hinc percipient, ne inani specie lectio-
nibus nostris eblandin videamur, nihil de fructu, qui quam
uberrimus tanto culturae apparatus congeri debet, adijciendo. Quod
facile praestabimus in rebus omnium sermone celebratissimis versantes,
antiquis temporibus ante oculos positae, cum stirpium historia
nulla data sede innotuit et nudis inter invios salus solitudi-
nisque jacebat adeo paucis nomine tenus nota, ut remedia
neque

neque certa neque probata ad medicos usus traducerebatur. tunc cernere
erat medicinae penitus veteres memorias versando mittere acri, inanique
cura in herbarum cognitionem coniti, et quo magis intendebatur studium
ac labor, eo minus proficere, sive quia stipes nimis exiguae ac exiles
vetustiores decoloras, sive quia nota pariter ac ignota confunduntur et
miscentur, sive demum quia non visu sibi cognita et probata sed ab aliis
tradita designant. ad haec incommoda graviora accedebant. Praeque
que antiquitas protulit, ex longinquis regionibus petenda erant, neque
qua via acciperentur et accertita colerent, ulla dabatur opportunitas
cum institutum nondum esset ut ad stipes inquirendas publice miserentur
peniti, et nonnulli etiam hac de causa proprio sumptu peregrina-
tiones suscipere cultoribusque alendas transmitterent. nemo item
Doctor adeo, qui in dubiis consulerebatur, qui veram cognoscendi viam
ostenderet, quique genera constitueret et generibus, ex quibus maxime
simili quadam communiore subijceret partes. omnia confusa et per-
mixta agebantur. nulli veri investigandi studium, nulli inter-
noscenti sagacitas, nulli sicut quaeque membris aptandi ordo, nulli
remedia legendi consilium et certa ratio. propterea adulterata
ut sincera, usilia ut inutilia, noxia ut medica ad hominum usum
ferere, neque approbatorem inveniebat neque reprehensorem quod quis
propter summam rem ignorantiam neque laudare audebat nisi
parum explorata et perspecta, neque improbare. tot itaque tenebris
oblite arti penitusque demeritae lumen attulit Senatus Venetus
Patavia constituto hortis quem ut obtinuit, tanquam ex egattulo
in regiam domum adducta omnibus ornamentis decorari coepit
doctis pariter atque indoctis commendata. Quisque ipsius ad re-
hinc accipere pro sua copia viti, animo et labore contendere quo
amplioem atque angustioem quam acceperat disciplinam effi-
ceret, id agere, id cogitare. adeoque certatim hac cura laboratum
est, praecipuis ex penitissimis terrarum partibus ejus opibus delatis
et in unum congestis, ut ars haec, quae tandem contempta et ne-
glecta membratimque dispersa ac lacera per inculta emendo exo-
leverat, inter proclavas scientias ac praestantes disciplinas summum
locum nunc teneat plurimis monumentis amplificata et cultoribus
decora. Jam India vulgo invenitur, jam Aethi et Asia inter
contemptissimas herbas habentur. Jam Hesperidum sylvae et fabulosis
narrationibus aurea mala decantata domestica servantur cum Rosae,
Sila, violas, quibus primum decus inter flores vetustas dabat, perinde ac
gramina quique rejicit atque improbet. invia nunc juga algentisque
vallium recessus et solitudines oblitas ornamentis ipsitate, incipit
ab hominum

ab hominum industria natura se subducente campos decorant, dum
cultum dicere ars cogit quod cultus impatient sua sponte virat.
Quid de remediorum materia dicemus, qua tam late patet ut cuiquam
sive paludosa loca incolat, sive maxima inhabitet, sive campestris
terreat sive montana ad singulas corporis affectiones probata praesidia
producantur? Quid de frugibus, fructibus oleisque, quorum ea copia
pro locorum conditione ac terrae qualitate singulis parata suppetit, ut
non solum ad vitae subsidium et tutelam, verum etiam ad voluptates
et oblectamenta aetatem fundantur? porro si de nonnullis praecipua
singillatim referre juvat, quot et quanta commoda ex Martio grano
homines capiunt, quot sibi ad ornatum et corporis velamentum ex
Fopijio derivant, quot ex saccharo in condimentorum remediorumque
usum mixtiones deducunt? nam ex una herba Nicotiana maximum
victigal in publica aeraria nostro vitio redigi potest fateri. Quid?
nonne etiam nostra aetate apud nonnullos populos agros bulbi et
tuberibus conservare institutum, et ex floribus menaturam facere,
quorum pretia adeo quotidie intenduntur, ut singula jugera mixtis
vincant quam singuli bulbi? Haec igitur et alia brevitate gratia
a nobis praetermissa commoda et sublimia, quae mortalium genus
qua publice qua privatim ex stirpibus colligit, unde deducenda
nisi ex horto Batavino, a cujus institutione illa omnia originem
et incrementum desumunt? verumtamen si diligentius rem perpen-
damus, longe majora atque utiliora commemoranda supersunt,
quoniam illa quavis summa et singularia ad corpus tantum spectant,
animum vero non attingunt, ab qua adijci possunt, animum
ipsum ac mentem exornant, doctrina imbuunt, admiratione per-
fundunt, et summa rerum varietate, excellentia ac praestantia in
eundem obtutum attonitam ita detinent et morantur, ut totam
ingenii aciem ineffabili divini opificii contemplatione pertingant.
Postquam enim quae late et longe diffusa ac dispersa hominum
industria in unum congesta sunt, singulis ex generum cogitatione
in ordinem dispositis sedibusque suis adjectis adeo eximia, adeo
praestans, adeo mira rerum species effulget, ut non mea, quae nulla
sed nullius beatissimi ingenii facultate et dicendi copia recenseri
commemorando possit. hinc enim inusitata stirpium forma, ac
nova folii, nova caulis, nova rami figura et species etiam
aliena agentes ad se convertunt et detinent. illinc multiplex
florum varietas atque elegantia praefereuntur invitans. hinc
oleum suavitas morosus etiam atque inurbanus ad se rapit.
illinc minifica fructus pulchritudo multifariam colore picta ac
multimodis

multimodis figurata mortalium oculis stuporem effundit ac sensus revincit.
nusquam profecto alibi tanta ac tam praesens divina virtutis majestas elucet,
nusquam alibi natura totam se nobis speculandam subjicit perinque reteggit
quam in hortis nostris, in quibus dum quis interiora inexplicabili ordine
ac mira subtilitate laborata perpendere nititur, omnia humana industria
angustiora intueat eye quid, necesse est fateatur, quod animi nostri
argutiae non capiunt, nec ingenii infirmitas sustinet, coque cuncta quae
tam altae rationi inveniuntur, produci et perfici. Erunt igitur qui putent
horti nostri institutionem aptam historiae materiam laudatissimam esse,
unde tot, tanta ac tam singularia bona hominibus deversant, et
quod pretiosissimum est, certa et clara divini numinis notio, cum
manifestum, exploratum et cognitum habeamus, stipium naturam, partes
et partium usus atque utilitates conspiciantem ad caelestium rerum
intelligentiam quam proxime adduci.

Quo tempore Hortus Patavinus cepit.

Qui de Horti Patavini institutione scripserunt ut Petrus Sclonius, Antonius Nicestonus, Hermannus Conringius, Jacobus Philippus Tomalinus, Angelus Portinarius, Petrus Castellus, et alii qui inferioris aetatis gradu flourerunt illorum auctoritate in eundem errorem delabentes praetermissam, neque certa et vera, neque temporibus convenientia, posteritati mandarunt. nam in id fere conveniunt, ut ab anno 1610 XXXIII. initium repetant, Castello propius ad veritatem accedente, qui post annos novem originem decernit. Quibus refellendis haud immorabor, ne cui fides in aliis abrogetur. Quapropter publica monumenta secutus ab anno 1610 XLV. principium ducam, quo tempore prid. Cal. Quint. rogatione per Triumvires facta Senatusconsultum haberet, demandata Gymnasii Moderatoribus soli comparandi, in quo Hortus Patavinus constitueretur, facultate. Qui porro tam eximii operis gravissimo ordini auctor extiterit, cum ea tempestate nullum exemplum ab ultima antiquitate repetitum, quo permoti Patres Triumvirum rogationem plenis suffragiis confirmarent, inveniretur, non percipio plane. Sunt qui Mariam Barbaram Ciceris, moribus, eloquentia praestantem, quem anno 1551. Pontifex summus Paulus IV. Aquilegia Patriarcham designavit, inter Civitatis Principes de ea re sermonem habuisse velint et iussisse etiam, cum summum Reipublicae decus, maximum hominibus adversus mortem praesidium hinc emanatum polliceretur. Sane Mariam Barbaram Horto exornando operam dedisse Moderatorum Ciceris ostendunt, quibus VI. Id. Mart. anno 1610 XLVIII. Patavinae urbis Praefecto ac Praetori praecipitur, pecuniam Barbaro, quam in Horti sumptus erogaverat, ex avario depromendam. Sunt contra qui Francisco Bonafilio tum rerum Medicarum in Gymnasio explanationi hoc laudibus vertant, ipso Bonafilio haud aliud de se praedicante. nam ut auctor est Bernardinus Sardonius, qui eadem aetate vixerat, cum Bonafilius extremam senectutem attingeret, quo melius nominis sui famam posteris commendaret, debique sibi ob praedictum opus inferna darentur, hoc verus sepulchro suo suspendos praescripsit.

Aeris. ad. aethereas. sonitum. dum. surgit. ad. auras.

Ac. Bona. Franciscus. dormit. in. aede. Fides.

Materiam. Medicam. docuit. qui. Antonis. Urben.

Quae. lecta. in. tota. non. fuit. Aetonia.

Cujus. ob. auspiciis. Venetum. Respublica. jussit

ut. fieret. Medicis. Hortus, ut. Alinoi.

Delicias. nectens. oculis, vindemque. Minervam

Quique. foret. Patavi. gloria. splendor. honor.

Equidem

Equidem Bonafidius anno 1613 XLIII. epistolam conciperat, quam
Gymnasiū Patavini proceres, ut mos forebat, Moderatores Venetias
miserunt, exire rogando ut de proposita materia apud Senatū
quāprimum referret. Noleo sane epistolam istam adeo evanuisse,
ut nulla diligentia inveniri potuerit. certius enim quid constituerem,
quod ex Gymnasiū Citeris quae supererunt emere conabor. tribus enim
jam elapsis mensibus ex quo Bonafidii epistola cum studiosorum
commendatitiis ad Inimicos data redditaque fuerat, cum per
Magistratum nihil rescriptum esset, XVI. Cal. Mart. anno 1613 XLIV.
obsignatis Citeris ad quod Bonafidius Gymnasio deprecabatur, iterum
in hanc fere sententiam exoritur. Optimum vitum clarissimis
Gymnasiū Professoribus Montano, Oado, Montio, Frigimelega
aliisque, quos in consilium adhibuerent, publica prudentia iudicare
commoda utilitatēque, quae medicinae tyrones et universum
mortalium genus perirent, si promptuarina cella, in qua res ad
Medicinam necessariae repositae essent, pararentur. ignorari vulgo,
neque usum scientiamque internoscendi esse, quae sinceram a falsis,
vera a falsis, utilia ab inutilibus recernantur. quoniam neque qui
venum medicinalium peritus demonstrator constitutus est, neque schola
istae, quae ad medicinam necessariae expectantur, definita. Quae si in
publicum commodum pararentur congesta remedium materia, cuius
pars praecipua Venetiis facile comparari potest ex India advecta,
pars ex insulis Cypro et Creta ceterisque maritimis regionibus, quae
Veneto imperio subiectae sunt, importari, fore ut studiosa iuventus
medicamentorum cognitionem celerime adipiscatur. siquidem collatis exemplis
isdemque sub oculos positis, quid praestet, quid non, facile accipitur
ac fideliter retinetur. Quod igitur praeterito anno per egregium virum
Bonafidium postulatum est, iterum postulare, et si aquam et Gymnasiū
rebus bonoque publica conducere censeatur, rogare, darent operam ut
quāprimum hac de re ad Senatū referret. Quibus in Citeris nulla
Horri paravelli mentio habetur, nulla ostendendum strigium necessitas
adijici, sed tantum medicinalem ludum deponant, in quo Medica res
quae cultu non indigent sed sicca diu servantur, collocarentur. Nolo
tamen Bonafidio quicquam hinc detractum, neque id enjere in animo
est, quod auctores attribunt, et quod ipse Bonafidius dum viveret
pulcherrimum et praestantissimum sibi vindicabat. fieri enim potest
ut Bonafidii epistola, quae diuturnitate vel negligentia extabuit,
quid de Horri institutione designaret, simul et aperiret. neque
otiam

etiam a vero alienum est credere, cum prima postulatio consensu non exciperetur, altera petitione Hortum impetratum. Profecto hoc satis cernimus, cum claro ac manifesto argumento ex Triumvirum rogatione luceat, de Horto constituendo Gymnasio Patavino deprecante Senatim decrevisse. nam prid. Cal. Quint. anno cl. lxxlv., ut praeposui supra potui, cum Senatores ex more in Curiam convenissent frequentes, Gymnasii Moderatores referunt, simplicium Medicamentorum cognitionem maxime necessariam, qua tota Medicina continetur et ex qua praesidia omnia adversus morbos derivantur, jam revocari in lucem et in diem augeri atque amplari, postquam harum rerum doctrina publica auctoritate in scholis tradi coepit. deesse tamen plurimum ad scientiae perfectionem, cum Horto medico, in quo Herpes ex remotis regionibus et praecipue ex Insulis nostris Creta et Cypro, ubi optima remedia gignuntur, advecta et culte studiosa juventutis oculis subjiciantur, Gymnasium nostrum careat. Hanc autem admirabili quodam studio et ingenti animi ardore expecti ab omnibus, qui Patavii publice docendi munere funguntur, aut Medicinae rudimenta ponunt, ut crebris litteris ad nos datis declarant. opportunitatem parandi soli perenni aqua circumfluente, septi ne fures impant, oblatam esse per D. Justinae Monacis, qui se urbanum fundum propter egregii operis utilitatem locaturos possidentur. Ut relatum fuerat, sic certius senatus decrevitque solium, in quo Hortus strueretur humani generis commodis et usibus inserviens, quamprimum comparari, obsei Herpilius circum undigae conquestis, instrumenta, cultores, caeteraque ad culturam et ornamentum necessaria parari, penitum et navium hominem deligi, cui horti cura tradatur, denique horti Gymnasii Moderatores, et eos qui in eo Magistratu futuri sunt, summa potestate tradita, ut diligentia eritantiur ad justa exigenda, quo celerius Hortum ad optimam frugem deducant. Quibus, ne quis Herpes cadere aut rapere audeat, cultores et Praefectorem injuria officere, severas leges adversus maleficia promulgandi, necnon pecuniam in sumptus ex Gymnasii avario sumendi jus et facultas data. Inter necessaria quoque est cognoscere, quo studio et sedulitate Botanicae disciplinam summum consilium tot alios gravissimam rerum curis implicitum amplexus est. Continuo enim amplissimus Senator Sebastianus Torcarenus Libenis excelsissimus ac Gymnasii Moderator ad agri comparationem missus est Patavium, tanquam de re summa ageretur, coque curante cum D. Justinae Monacis Novis Quintilibus facta, quam libet proferre. siquidem hac Horti principium inviditer eademque firmatur.

In Christi

In Christi nomine Amen. Anno corrente a natiuitate eiusdem millesimo
quingentesimo quadragesimo quinto, indictione tertia, die sabbato septimo
mensis Julii Padue in domo S. Fratrum Montis Ortoni super Prato
vallis presentibus Sp. pu. Doct. Julio Sperono q. Excellentiss. Art. &
med. Doct. Bernartini Cive Padue, & A. Marco Adugnano q.
Excellentiss. Art. & med. Doct. A. Jacobi Cive Padue testibus vocatis
& rogatis R. P. P. Mathias de Venetijs benemeritus Colleg. & Sincius
Monast. & Conventus Vener. S. Monacorum Sive Justina de Padua
Ord. sancti Benedicti de Obervantia devote Congregationis Cypriensis
una cum Ven. A. Jovita de Brixia Regaro dicti Monasterii dicto nomine
et per se et successores suos dedit, locavit et affitavit per annos tres
proximo futuros incipientes ad festum S. Justinae proximo futuro Carij.
A. Sebastianus Foscareno Doct. Patricio Veneto et Senatori Optimo
Philosophoque sapientissimo, uni ex Reformatorebus Celeberrimi Studii
florentissimique Gymnasii Patavini ibi presenti, agenti et conducenti
pro Alma Universitate Dominorum Artium dicti Gymnasii Campos
inscriptos, super quibus intendit fieri facere urum Ortum medicina-
lem, tenoris, qualitatis, quantitatis, conditionis situatos et infra
confines, de quibus inscriptos. Jam vero ratione ut durante pre-
senti locatione habeat jure affitus tenere ipsos Campos et usufructu-
are atque alia contradictione, dicens Campos ipsos pleno jure spec-
tare ad dictum suum Monasterium, et promittens dictus S. Magnif.
Conductor dicto nomine manutenere et conservare in dicta locatione
ad favorem cujus locationis dictus S. Sebastianus dicto nomine pro-
mittit dictis R. P. Patribus presentibus et stipulantibus nomine Mo-
nasterii dictos inscriptos Campos bene tenere et meliorari facere
ad arbitrium boni viri, et pro eis dare, solvere ac responderi
facere de affitu dicto Monasterio auctoritate Nominii sibi concessa
sub die 29. Junii presentis per Cameram Fidelem Padue sive Statos
Studii Aucatos viginti quinque in totum computato affitu Annuo ad
rationem libr. 6:4: pro Aucato, solvendo in una Rata ad Festa
Paschalia Resurrectionis 1546. pactis inscriptis solemniter appo-
sitis, quod si non fuerit solutus integer affitus de anno in annum,
quod presentis locatio habeatur pro nulla et non facta quoad resi-
duum temporis. Item quod quandocumque dictus Conductor rela-
tabit dictos Campos alit, quod Monasterium ipsum evinciat,
Monasterium prefatum non teneatur modo aliquo, aliqua de
caussa ad aliquam impensam persolvendam Conductor ex causa
reducendi dictos Campos ad statum prout de presenti reperuntur,
et hoc

et hoc per pactum speciale et expressum ita conventum. item quod
dictus Magist. A. Conductor non possit facere aliqua melioramenta, nisi ea
que fuerint necessaria pro plantatione simplicium, et distinguere in quatuor
secundum consuetudinem Hortorum simplicium, et quandoque relinquit
dictos Campos, possit ea asportare facere una cum Fustis et Plantis. item
quod dictum Monasterium teneatur suis expensis etiam facere Fossatum ver-
sus Ecclesiam, et proijci facere terrenum a latere suo. item quod Magist.
A. Conductor teneatur fieri facere uno Ponte fevaduro de ligno, che non
sia commun per conservantia archie delli Beni del Monasterio. Que
omnia et singula suprascripta, et in presenti Instrumento locationis con-
tenta promiserunt Partes ipsa invicem et vicissim solemnibus stipulatio-
nibus hinc inde intervenientibus perpetuo firma, rata et grata habere,
tenere, servare, obtinere, adimplere, et modo aliquo non contravenire
sub obligatione bonorum Monasterii et Conductoris presentium et futurorum.

Campi de quibus supra.

Campi ungue, quarti tre, manco tavole vinti, terra arativa con una
casa di muro in solaro con il suo forno, mepi dentro della Mura della
Citta per meppo il Monasterio del santo, confina annuora Mr. Cori
da Zion mediante l'acqua, a terra l'acqua che va al Magio, a meppo
di le raxon del Monasterio di Santa Giustina, a matrina Mr. Piero
Taninato, coti pertinati quella matrina per Mr. Domenico dall'Attico
Perricador di Commun.

L. D. S.

Ego Joannes Jacobus Tappara Filius q. egregii Rebelionis A. Geonardi
Civis et habitator Padue in Contrata Salarotti, Publicus Apostolica et
Imperiali auctoritate Notarius et Judex ordinarius suprascripta instru-
menta, de quibus dictus q. Pater meus, dum viveret, rogatus fuit,
ex Instrumentis suis fideliter in hanc publicam et autenticiam formam
redegi, meque in fidem subscripti signo meo solito apposito in robur
premissorum.

Comparato solo architettura ea etate peritissimus Andreas
quo curante Sive Justine templum tunc edificabatur, in consilium
publice adhibitus, Hortum in ipsoenicam formam digessit amplo in sub-
cipium relicto spatio, in quo Praefecti domus, delique colonum structe,
peregrinis stipibus parata Liberracula, seminaria omne genus constituta,
ac denique arbores, qua majoris incrementi sunt, posite. et quoniam
Hortus aqua circumfluente insula est, aditus introeuntibus structo ponte
datus, ubi elegantis structure janua collocata, in qua summa seges
ex

ex senatusconsulto exarato leguntur.

Triumviri literarii

- I. Portam hanc Accumaram . ne . pulsato . ante . diem . Marti
Evangelitae . nec . ante . horam . vigesimam . secundam .
- II. Per . Accumaram . ingressus . extra . Accumarum . ne . declinato .
- III. In . Viridario . scapum . ne . confringito . neve . florem . decipiro
ne . semex . fructumve . sustollito . radicem . ne . effodito .
- IV. Stipem . pusillam . succrescentemque . ne . avocato . neve . areolan .
conculcato . transibitove .
- V. Viridarii . injuria . non . afficiuntor .
- VI. Nichil . invito . Praefecto . libertato .
- VII. Qui . secus . faxis . aere . carcere . exilio . multator .

Tum ne parum Horto provisum videretur, quod longo circuitu adeundus
erat, quo ramo Medocus prope S. Antonii caenobium allabatur,
magna mole ponti constructo, et brevissimum ac directum iter
aperitur. Gemina itaque via Hortus frequentari coepit, quarum
altera totam civitatem ad S. Antonii templum convenientem evocat,
altera e Vallis Prato, ubi mundine habetur, tam advenas quam
cives adducit. De loci autem salubritate, pulchritudine, necore
quid attinet plura referre, cum praeter Vestingii epistolam, qua
ad haec omnia declaranda usus fuerit, subjicere, appositis etiam
figuris, quibus Horti status (Cortusi et Vestingii aeo qualis fuerit,
declaratur.

(Vestingii epistola extat in Tomesini Historia Gymnastica .
Jones horti ibidem , et in Cortusi libello , qui inscribitur
(Orto de templi di Padova ve. 4.º a Pomo grafico
delineato .)

De Horti Cultoribus.

Constituto stipendibusque exornato Horto cultura diligentius prospicienda erat, tum quia inexperta operarum manu plantae stripes ac rariores rancando evellebantur, tum etiam quia assidua cultoris cura necessaria videbatur, qui semina opportune legeret, qui aquam penitecuhiteres, qui pro stipitium natura aquam cuique rebum eodem ac proprium solum tribueret. multa enim assiduo sole cesantur, multa umbra gaudent, multa utriusque mediocritate contenta feliciter adolcunt et confirmantur. itaque Gymnasii Moderatores Horti incrementis diligentius providenter consulendo Petrum Antonium Michaelen praestantem Senatorem ac stipitium doctrina ea etate insignem summa potestate anno 1711. Horto proficere, ut in publicos fastus relatum est, cultoris item constituendi, proposita annua Florentina XX mercede, facultate facta. Quare Horti cultus Jacobo Tarvino, eodem Michaeli curante, attributus, qui in annum 1715. quo Franciscus Farinatus eadem mercede successus fuit, alendis stipitibus rebulam operam dedit. at Farinatus indiligenter cum se gereret sepiusque, Melchior Guilardino tunc Praefecto ut quem vellet et strenuum existimaret, cultorem haberet, anno 1717. concessum. Hic igitur Cal. Jan. insequentis anni Mattheum Borghesarum culturae delegat, ejusdemque manu et sollicitate per annos IX. utitur. eandem quoniam unius opera res herbaria minus prospere cedere visa, hinc homines quotidiano labori addicti conducuntur. v. igitur Cal. Jan. anno 1724. Senatusconsultum fit, quo Guilardino id curae esse injungitur, ut in Guilardino vita plenius exequemur. Quae consuetudo, viso Guilardino, servata, ut Ephemerides Quaestione ostendunt, in annum 1729. permansit. Ex hoc autem anno, delabente quo natura Guilardinus concesserat, atque Horti administratio Jacobo Antonio Corrujo fuerat demaradata, in a. d. 17. Id. Sext. anni 1733. de cultoribus nihil memoria traditum habemus, ipsa summi ordinis sanctione, qua anno 1739. 14. Id. Novemb. Corrujo Praefectura decevitur, colonos praetermittente. id in annum 1733. delatum, quo cultores conducendi ac mercedem determinandi facultas 14. Non. Sext. per Senatum Corrujo tradita. Hic itaque 14. Id. Sext. homines, quorum alter Melchior Joannibus, alter Baptista Carrarius dicebantur, Horti cultui adiit, eorumque nomina

nomina ad ararii Quætores proficere, ut Joarbone, qui velut villicus
præerat, libris CDXCVI., Camano CCCLXXII. quotannis erogarentur
Per quos autem operarios a Guilandini interitu ad hoc tempus fuerit
cultura administrata, nullæ libere docent. Præfectorum prudentia cultores
legendi prorogata facultate, ac Camano sive vita functo, sive alia
de causa ab Horto submoto, ejus vices Bartholomæus Tius, eodem
Consulo auctore, anno dclolxcv. vi. Cal. Mart. subie, eodemque
Libranum CCCLXXII. annuo præmio stipendiis colendis ad annum dclolc.
dclolc. operam navat. porro hoc anno augerde colonorum mercedis
ob ipsorum indolentiam et sedulitatem initium fuit, jubentibus Trinius
ut Joarbone in portem annue libris dclcxx. penderentur, Tio dclxv.
iterum anno dclolcxiv. Magistratus liberalitate Joarbone annuas libras
LXII., Tio xxxvii. accepisse, libere xiv. Cal. text. Urbis Moderationibus
misse atque in publicas rationes relate testantur. Hortum diligentia et
labore cultum Hortum ad annum dclolcxviii. invenio, quo extremo
Februario cum diem suum Bartholomæus Tius obiisset, cultoris
conduendi potentia ab Horti Præfectorum ad Magistratum revocata,
Dominicus Joannettus Patavinus vi. Id. text. sufficitur tot nummis,
quos Tius cultori operabatur, in annum sumptum constituit. ejusdem
conditionibus post annos septem Blasius Astolano, sive dimisso sive
extincto Joannetto, (nam utriusque ignoratur) secularis in Horto exere
iv. Cal. Quint. jussus, et v. Cal. Mart. anno dclolcxxxviii. Toxellus
primas, quas per annos ferme xxxvii. obtinuerat Joarbone, neque
Toxelli diuturna opera. nam anno dclolcxxxiv. ejus locum Joanni
Mariae Janchetto annuis florenis LXX. fuisse attributum inter Gym-
nasiū acta custoditur. Eadem quoque monumenta Blasio Astolano
Joanem Machionum arrectant, et prima tyrocinia anno dclolcxxxv.
in Horto potuisse ex Moderationum decreto, quod esse subductum
Vexetis in publico tabulario servatur datum anno dclolcxxi. xvii.
Cal. Febr., aperte manifestum. Ejuisdem hujusmodi tabulas eo
libentius commemoro, quod non solum primam Machioni stipen-
dii que huic ex annuo labore procedebat, Florenis LXVI. fuisse definitas,
sed etiam alteram post annos x. ad Florenis xc. amplificatam
ostendunt.

Ut temporum ordo, quantum veteres libri velle implicati et
confusi linunt, resincatur, ad cultorem Janchettum redeamus.
Hic per annos tres cum ad publicum sub Alpino Alpino Dropperi
filio memisset, ad ignaviam et inordiniam delapsus interitus dimis-

titur, Julio Pijio anno 1613 cxxxvii. v. fd. lxx. per Triumvros sub-
rogato, florenis LXVI. quotannis collatis. neque anno 1617 cxxv. ejus
refleca industria, Florenonum summa LXXX. in annua alimenta con-
stituta, eademque anno 1617 ccl. ad Florenos xc. redacta. Hae ratione
cultoris utriusque opera pari mensura officiant.

Mirari quoque solent, ea aetate qua exiguus stirpium numerus, ut
illa tempora ferretant, colebatur, praeter binos cultores publicae in
Horto alios, festum etiam mercenarium ad operis supplementum quotidie
solum conduci. Quod ne extra fidem veritatis excessisse videar, ex his
quae subjiciam abunde cognosceatur. Joannes Machionus cum adultum filium
haberet, supplicem libellum Magistratui anno 1617 ccl. dedit exire rogans
ut, quoniam laboris totius culturae causa alexandi publico esse merena-
nium consuetudo vigebat, Antonium filium operarium habere sibi liceret.
quod equum approbationis Triumviri, ut postulabat, conductio opere
stipes Antonio Machiono IV. Cal. Jan. eodem anno decernitur, cum Ju-
lius Pijus alter ex cultoribus viveret et eorum sum tenueret.

Hoc beneficium tam iuste petiitum quam iure in Machionis collatum Pijus
in emulationem primum accendit, deinde in superbiam extollit, tum in
invidiam detorquet, deum ad insaniam redigit. cernens enim Anto-
nium Machionem publica sanctione in Horto mereri, certaque signo
ad suum manus, siquid humani sibi accidisset, portendi, Magistratum
alio, petit filium suum Philippum inter Horti vindicatoris successorem
declavari, publicas aedes, in quibus Horti Praefecti habitare solent, sibi ac
filio attribui, ac quicquid soli a stirpium cultu vacabat, in lucrum
filio cedi. Quae omnia Triumviri nihil dolo malo agi opinantes de-
creto sanxerunt. Tunc Georgius a Turre Horti Praefectus, qui cum
Latavinus esset, propriam domum procul ab Horto incolebat, Pijii
arrogantia maxime concitus, seque a bonorum suorum possessione
moveri atque ejici moleste ferens Triumvros obsecrat, eorumque
fidem et clementiam implorat ne se immentum multa afficiat atque
inauditum damnent. Praefecti iusta atque aequa conque rentis pre-
cibus permoti Gymnasii Moderatores Latavina civitatis Hecctoribus
litteras dant, quibus dum postulacioni vacans, soli reditus praesenti
pecunia licere, eademque sensari jura. Interea perpecta ac probe
cognita Pijii persona, dum Pijius omnia sibi vindicat, neque sua
sorte contentus in aliena tanta amentia fertur, nulla Praefecti, cuius
rogatione tot beneficium per Magistratum exornatus fuerat, in se men-
tionem habita ratione, Triumvirali imperio prid. Cal. Mart. anno
1617 cclx. cum familia protinus abire cogitur, perpetuusque ab Horto
relegatur.

relegatur. et ne talia cultores propter Praefecti attentionem in posterum
auderent, Georgius a Turre ad incolendas publicas aedes accersitur
ibique proprium domicilium habere jabetur.

Expulsi atque exurbati Pijus, Machionos biennio solus Horto colendo
vacasse, Triumvirorum literis v. Cal. Febr. anno 1617. CLXII. datis deda-
ratur, quibus etiam praemia utrique decernuntur, Machiono seni an-
nis florenis XXX. inhonestato, cujusque filio ad Julii Pij officium
et mercedem evecto. neque praesentia tempora gratuita habenda.
quippe praeter id quod Antonis tanquam mercenario pro quotidiana
opera depromptum fuerat, Floreni L. ex aerario expenduntur.
atamen non diu tanta liberalitate Antonium sui fata sinunt,
quem anno 1617. CLXIV. vita subducunt. Post hujus occasionem, quo-
niam unius hominis atque aetate proveci manus ad omnia praes-
tanda impar erat, statim Georgius a Turre Thomam Andreolum
Triumvirum per literas commendavit, eoque suffragatore factum est
ut Andreolus defuncti Machioni et munus et conditionem obtineret.
Hoc eodem anno cum aerarii ministeri cultoribus pactam pecuniam
decimanum titulo imminuere vellent, hac re ad senatum delata,
Patres prid. Non. Febr., nequid hoc nomine detraheretur, sanc-
verunt. Quod opportunum ducimus in memoriam revocare, ut
omnes intelligant Beneficiis omnibus atque immunitatibus Hortum
publice temper exornatum.

Ad alia, quae propositi ratio exigit, transeamus. Pijorum mores
atque instituta Thomas Andreolus imitatus senescentis Machioni,
cui ex filia nepos Antonius Tita supererat inter stripes educatus
et culturae peritus, locum occupare nixus per Praefectum indul-
gentiam anno 1617. CLXXXII. v. Non. Octobr. facile eundem specu-
tus est, exceptione tantum facta ne, vivo Machiono, munus iniret.
Nei novitate perculsus Machionus magna molestia afficitur, quod
alia moderatione se utum meminerat, cum Antonium ex se natum
non Julio Pijo, cui longiori senectute praebat, sed sibi operarium
(quod ultime sortis gradus erat) a Praefectura petierat subrogandum.
Constanti tamen animo omnia ferens, cum annos LXX. explevisset,
ex quibus LIV. in colendis Horti stripibus confecerat, nihil aliud
nisi nepotem Titam laboris socium sibi postulavit, suo sumptu eun-
dem se abrumum professus. Gratuita opera libenter admissa, ac recun-
dandum cultoris munus post huius mortem ultro Tita oblatum de-
rogue Non. Febr. anno 1617. CLXXXIII. statutum. at Andreolus
posteaquam

posteaquam prima prospera sibi cepisse videt, ijdem artibus insistere,
suausoribus diligentius quam culture inservire, omnia, quae in rem
suam futura animadvertet, curare pergens non difficulter a Magis-
tratu impetravit, ut anni Floreni X. anno 1613CLXXXVII. V. Cal.
Jul. sibi adijcerentur, atque anno 1613CLXCIV. IX. Cal. Sextil. XL., quae
summa non tantum superioris aetatis cultores omnes, verum etiam ipsum
Machionum, qui publico servitio per annos LXV. in aetate Florenis
CXX. merebat, longe post se reliquit.

Hoc eodem anno 1613CLXCIV. Joannes Machionus moritur, longo plu-
rimum labori, et in stirpium cultu ac peritia valde probatus, in cuius
locum, ut constitutum fuerat, Thomas Andreolus IV. Cal. Mart. suc-
cepit. Subjicitur ejus filius sanctus, florenis XC. annis decreti, quod
honoribus Tita Machioni nepos, quem anno 1613CLXXXIII., ut retulimus,
cultorem secundum Triumviri designaverat, Andreolo obtemperare
et ejus mandata exequi abuebat. Equidem Tita cum paucis stir-
pium cultoribus ea aetate conferendus erat. propterea ab Joanne
Francisco Maurocero equite ac senatore praestantissimo continuo sus-
ceptus, et Horto, quem Patavii in vico S. Marini stirpibus exorna-
verat, praepositus summa cura ac diligentia effecit, ut omnes
cognoscerent, quantum sedula manu ac provida opera res herbaria
amplificetur. Itaque Maurocerus Hortus unius hominis industria
magnum nomen et famam nactus, editoque etiam ab eodem Tita
libro apud externas gentes celebratus eo usque floruit et decus reti-
nuit, quoad ejus cultor inter mortales permansit. Contra Publicus
dissimilem cultum sortitus maximum letimentum accepit, veseni
dignitate colorum sordida deobscurata, stirpibus notabilibus vel igna-
via consumptis vel are distractis, collapsae culturae disciplinae atque
herbarum jactura Praefecto viali operi frustra ferente. Postea vero quan-
tic omnia expertus nihil auctoritate, nihil reprehensione, nihil minis
se proficere animadvertit, extrema adonitur ac de miserrima Horti
conditione cum Magistratu conuenitur auxiliunq; implorat. Tam
Egmatii Praeides, anno 1613CCII. VIII. Id. Jul. Urbis Praefecto laeti-
libenti utrumque cultorem ad se accepere, acriter negligentiae, conta-
maciae, flagitii increpare, ipsunq; vialem monere, ut eisdem ad
officium cogat, quotidiane opere exactor reverens existat, ac Magis-
tratum hac de re saepius certiores faciat, jubent. Sed non tali
morto laborabant Andreoli, qui lenioribus remediis curari poterat.

ad haec

ad haec fautores accedebant, quorum gratia ac potentia ipse Praefectus,
quasi innocuus calumnia vexaret, in invidiam adducebatur. Prudentia
igitur esse statuit Praefectus, dum cultura ex sententia minime succe-
dit, temporibus se accommodare,

Utque parum validus non proficientia rector
(Censuris rigidae frenis remittit egiis,
portabilibus stipibus totum animum ac studium ad Hortum marmore,
fontibus atque aliis ornamentis decorandum convertere. Quo confutro,
sive ut Andreolum patronos sibi conciliaret, sive ne aderraret
haberet, sive denique, ut certa fama fereret, quod ingravescente aetate
memoria defecto Andreolum penitiam (quasulacumque erat) ad His-
pium historiā receptaria sibi videretur, totam culturam stipisque elo-
nomon arbitrio relapsit. Quia etiam laud a suis rationibus alienum
iudicavit, commendatitias literas anno 1610 cxi. scribere, quibus
Thomam Andreolum tanquam de Horto benemeritum magistratui
representabat. His, necnon fautorum vi atque auctoritate xx.
annos Florent, quot a fractione interitu, ut primas in Horto
ageret, contempserat (consecta enim primi cultoris merces florentis
cxx. defixita fuerat) ex a. d. iv. Cal. Jun. Andreolo rependi capsum.
Non dissimili consilio sancto Andreolo patre longe desidioso
magisque inerti ac vitios referro, apud Triumvros patrocinatus est,
epus ementa stipendia, labores, diligentiam extollens. Quo exconio
sanctus anno 1610 ccxvii. xiv. Cal. Octobr. x. florentis annue mer-
cedi adjunctis primus cultor, defuncto patre, designatur. Premio
concordia desidiaeque affectis atque in Andreolum familia (suis
namque propter sanctum vinibis sexus filius auctus erat Thomas,
quorum nata minimus sancti successor destinatus) confirmata
Horti possessione, cum omnia ad stipem abstinentia pepon irent,
letam ac tranquillam vitam vindarii agebant. sed paucis perpetua
ac stabiles felicitas datur. Ecce Abbas Vialis ad summum humane
conditionis gradum proventus subitaneo morbo, quem ἀποκλιψία
vocant peniti, comipitur, atque in magnam vitam discrimen adductus
ad omnia torpet. Propinatus casus ingentem terrorem cultoribus
adipit. ideo e vestigio de successore solliciti ac praeteritorum consien-
tia anxii ad patronos dicuntur, rogant flebiliter, ut totis viribus,
ne penitus ac sedulus Praefectus sibi imponatur, incumbant.

Jaque

Itaque hac de causa magno fautorum conatu apud Triumviros ac-
tum est, diuque publica cura in partes distracta. Tandem Julius
Pontedera secus atque Andreolorum vota exoptabat, Viali succes-
sor anno dclcccxix (al. April. per senatum declaratus. Qui
Horti administratione confestim suscepta (neque enim mora ulla inter-
ponenda, cum per dies XL. omnia ad historiam tradendam expedi-
enda erant) cultorum animos, quos adfectos et contrivatos maxime
ignorabat, erigere ac confirmare, seduloque eos monere, lavent secum
operam, ut omnes fateantur, stipium copiam, qua pro virili Hortum
exornaturus erat, ad Praefectum, cultum atque ipsarum conservationem
ad vindicandos esse referendam. praeterita ad se non pertinere, futura
tantum curaturum, quae quo melius procedant, stipis, semina,
operas, per quas laboriorum peragantur, coeteraque ad cultum neces-
saria a se polliceri. Et ne inania jactasse videretur, vel ne graviora
quam ferre possent tibi injuncta cultores secum et cum aliis expo-
sitularent, plures operarios conducit, vasa fictilia emi, instrumenta
parari, vetera sterculinia conquiri et ad Hortum inveli, fosses
refici, seminaria fieri sineunctatione jubet, ad omnia pecunia
actutum de prompta. Stipium quoque ac semina ex universa Italia
acceperere, penitos homines ad montes et maritima loca delegare, ipse
quoque circumire, vivaque radices quotidie ad Hortum mittere simul insti-
tuit. Hoc maxime modo assiduae cura consecutus est, ut ad Cal.
Maj. cum Hortus publice aperiretur, latius pro temporis angustia paratum
ad historiam materiam haberet.

Ad pristinum decus restitutus Hortus stipibusque ornato, Praefectus publico
munere functus cultores ad se vocat, praecipit singulis ut in officio sint, tibi
audiant dicto, ac sua pecunia industriaque et amicorum liberalitate parva,
minimoque ipsorum labore constituta diligentia atque assiduitate tueantur.
Stipium culturam quotidianam operam exproccere, curam magis frequentem
et graviam quam laboriorum sed interemptam proficere, omnia opportune
esse praestanda; nam si quid negligentia cessat, omnis arduus labor con-
funditur et perturbatur. nullam esse sine stipibus Praefecturam, eandemque
se non precariam gerere, sed cum omnia ad publicam utilitatem ex
decus referat, privatis rationibus porthabitis, in id coniti et toto pec-
toris conizurum, ne Horti nomini et incremento, ne Triumvirali de
se judicio, ne amplissimi Ordinis sapientia, ne denum Gymnasi

Lucavini

Latavini gloria ullo tempore defigere videatur. Quare ipsi quoque,
quibus labori vacandi ac sibi parandi onus impositum est, secum
contendant atque Horti cultum ad aliquam speciem restitutionis nitidior-
em ac fructuosiorum reddant, proque certo habeant, egregia facta
validius quam clientelas universas ad omnes casus praesidium ipsis
futura. praesentem Horti statum Moderationibus, qui proximi diebus publica
Historia interfuerunt, innoscere, ideoque nullum excusationis locum, si
ipsorum culpa deterior evaserit, relinqui. Haec locutus non nescius ob-
morum deprivationem incassum furti, quoniam montanae Stipes in Horto
desiderabantur, ad Alpes proficiscitur, se quamprimum cum Stipibus
rediturum denuntiavit. Latavio vix egresso Praefecto, Andrestli metu
omni ac verecundia soluti ad pristinam consuetudinem revolvuntur, ac
vitius non occulte sed palam aetiam indulgent. Spiritu raviora quoque
pecunia distraxerunt, fictilia vasa aere item permiscerunt, caetera, quae
emptorem non invenere, aviditate, negligertia, malis herbis, quas tam-
diu panem culta tellus sua sponte abunde funderet, interire sinunt.
Equidem dum quis haec oculis perlustraverit, percipiet sane, maxima
vitia stultitiam esse. nam nemo nisi emote mentis talia nullo etiam
flagitio contaminata perpetrare potest, quibus id evertitur, quo
alitur et sustentatur. quid de nona dicam, quae quis tam manifesto
tenetur? numquid perpetuam impunitatem sperare potest, dum saepe,
quo tardius improbitas vindicatur, eo gravius punitur? Coeterum post
diei XL. redux Praefectus, ut tantam Stipium jacturam animadvertit,
insanabile colonorum ingenium, eoque non vitiosos homines aut morbo-
sos, sed ipsum vitium esse et morbum, quo leni medicina corrigi et
mutari non possent, cognovit. quare extrema remedia tentanda.
Ad Magistratum continuo litteras dat, quibus miseram, acerbam ac
lucuosam Horti conditionem significat, nullum jam suae industriae et
diligentiae superesse vestigium, se annuo labore et maximo sumptu
consumptis frustra cum inveteratis vitis coluctari. nihil non notum
nunciabatur. sed ad leniora ex antiquo instituto propensus Magistratus
verbis Receptoribus mandat utrumque cultorem ad se accitum contumaciae
et requisitae vehementer redarguere, ac subinde publica patientia
abusus pacta pecunia multare. omnia inutiliter acta. ea enim erant
monum compelsa, ut neque beneficio, neque obsequatione, neque
pudore

putore, neque potius emendari et restitui posset. Quapropter per
potentissimam factionem gratiam in annum 1613. cccxi. dilata animad-
vertione, Nox. Decembr. decretum est ut uterque cultor Hijionum
exemplo Horto excederet. In hoc tamen publica clementia emicuit,
cum statutum fuerit ut Florentis C. Thomas Andreolus dum viveret
ex arario quotannis aleretur. Interea loci ne cultor aliquis Horto deper-
saretus Melionius Patavinus operarius annua Florentinum LXXII. mer-
cede eodem tempore culturo susceptus. Insequente anno a Praefecto
magistratus praepositus Sylvester Satinus Senensis, homo multae
industriae, et fide atque assiduitate probatus, quem Triumvirum
primum cultorem annuis Florentis CXX. Statuti v. Cal. Mart. de-
cernunt.

His cultoribus Hortus refici ac recreari cepit. nam inculta quaeque sto-
lonibus et sentibus oblitata renovari, laetificari fimo, stirpibus conseri, male
cultis repastinari, nocuis herbas expediti, ad summum nitorem distingui;
antiqua specularia reparari, nova institui; coetera denique, sicut, squal-
lore et sordibus desertis, in ampliorem formam redigi eodem tempore
institutum. Haud secus omni cogitatione, studio, cura Praefectus in
id incumbere, semina et vivradices ex remotis regionibus evocare,
frequentes peregrinationes suscipere ac stirpes in Hortum devehere,
cultores presentia, hortamento, laudatione, premio assiduos reddere,
cum probe sciret, quantum in rem herbariam amplificandam et cultu-
dicandam industriae opere diligentia conferre possit.

Hac ratione Hortum ornatissimum stirpibus refertissimumque celeriter
effecit. neque deterior factus, cum anno 1613. cccxvii. sanctus Meli-
onius summis laboribus impar hinc emigravit. illico enim ejus
frater Antonius interimipsum opus suscepit, Triumvirum auctoritate
loco et mercede, quae sanctus obtinebat, concepit. Ineunte anno
....., ex quo Sylvester Satinus colendi stirpibus sedulam operam
praestabat, majorem in modum Praefectus a magistratu petiit, ut
aliquid liberalitatis genus, quod ad ejus humanitate proficisci po-
teret, in cultorem tam benemeritum conferret. Approbata rogatione,
CXL. annui Florenti supplemento expleti. Omnia satis feliciter atque
ex Praefecti sententia gerebantur. atramen ad varios fortuna eventus
propiciendum erat, quoniam tota stirpium custodia ab uno capite
pendebat, cum Melionius manu tantum operaretur literarum cultis
et culturae. filius erat Sylvestri vicus Joannes, quem parvulum
in Hortum

in Hortam pater adduxerat. Hinc si sequis faceret Sylvester, aut mortem
occumberet, succedaneum parari optimum vium. Quare parentes hortatur
Prefectus, ut adolescentem inter stripes educant atque a primis annis labori
acquiescant. se apud Triumviros, cum per atatem liceret, curaturum ne
ejus opera indolens praetermittatur. Offemperatum est. Colendo adolescent
Joannes epidurus parentes socius et discipulus. Annum decimum octavum cum
ingredereetur, Prefectus magistratus ostendit, finis homines propter stripium
numerus culturae minime sufficere, tertium necessario parandum, eandemque
artis peritum, qui primi cultoris, si forte morbo implicaretur (quod Melionius
manu tantum operabatur liberarum nudis et cultus) vices opte sustinet. Quem
comparata quoniam difficillimum fore proppererat, se dedisse operam ut in
Horto crederet et laborando proficeret, ne, cum opus esset, existens
quaereretur. Sylvesti vindarii filium esse Joannem, qui a prima etate
ad annum XVIII. cultui addictus usu atque experientia talem se ostendit, ut
ex quotidiana intentione certum specimen capi possit. ad hoc tempus pa-
tera impensa sustentationem. equum jam esse parentem levare onere, et simul
juvenis animum aliqua liberalitate devincere, ad meliorem erigere atque ad
inceptum beneficio accedere, ne victus necessitate in diversis trahatur, et
aliunde fortunam suam investiget. si ad vetera respiciatur, haberi in
nationis exemplum, cum in illa stripium paucitate tertius cultor publice
alerebatur. Prefecti consilio ac providentia operantur Triumviri,
Joannemque satinum inter publicos cultores Novis prius anno d1700000-
VIII. adscribunt, et florenis annuis 2. alendum decernunt. eodem tem-
pore merces annua Florenorum LXXX. Antonio Melionino constituta.
valida etate jam aevus Joannes et servitio ac diligentia probatus
annuis Florenis X., Prefecto operam suam praebere, anno
cohonectatur.

∞

Qua ratione

Qua ratione et per quot omnia sancta
secta in Horto prestatetur.

22

Quoniam stirpes non solum plurimi parantur et servantur, verum etiam
aluntur ac fiuntur plurimi, quotidianoque sumptus requirunt, ne
cunctando graviori impensa damnnum veniantur, Publica sapientia
opportunitum duxit, Triumviri liberarii facultatem tradere, qua, se
inconsulta, pecunia, quanta ad Horti incrementum, decus et conserva-
tionem necessaria censebatur, ex avario sumeretur. Itaque ut opti-
mum habitum, ita III. Cal. Jul. anno 1715LXV. per senatum decretum
fit, eoque potestas maxima sumptus in Hortum faciendi solvendique
ex Publico Magistratus permitta. Quod eximium summi Ordinis
de suo jure derogantis, quo melius stirpium culture consulere tur,
in Hortum collationem beneficium, quantum ad Herbariam rationem
fecerit, nemini obtutum. Hac enim lege aucti Triumviri diligen-
tius incumbere, omnia solertius perficere, celerius Praefecto neces-
saria suppeditare, sumptibus peninde ob temporis compendium par-
cere, ac decori inservire. cultores quoque fama constituere, pro-
bator premio officere, inertes rejicere, operas pro anni conditione con-
ducere, penitos homines ad comparandas stirpes in Alpes et mari-
tima loca mittere dum per se valent, cuncta opportune prestatetur
felicitusque cultura procedit. Quae si per senatum agerentur,
Patribus graviori publica cura disstentis, tenus cum maturare oport-
teret de Horto rogatio fieret, et facienda tum decernerentur, iam
Hortus magnum detrimentum jam cepisset. Provido igitur consilio
salium rerum procuratio Gymnasii et Horti Moderationibus attri-
buita est, a quibus sub ipsis Horti exordis multa extruendis
aedibus, multa comparandis stirpibus, multa culture, Herbariorum,
ornamentis, colonis, coeterisque, quae ad stirpium disciplinam auger-
dam usus postulat, expensa fuisse Quattuordecim Libri declarant.
Per ipsos quoque Triumvros Prosperi Alpini et Vellingi filios ob
paterna menta, nullo senatusconsulto peculiari illi iubente, pecu-
nia sublevatos accepimus, quod qui egregiam Horto operam nave-
rent, ab Horti rationibus non disjuncti intelligebant. Nivertina haec
facultas Triumvris servata tandem cum langueretur, antequam
eoo peritus debilitata deficeret, III. Cal. Iul. anno 1715LXXXI.

Aloysio

Aloysio Contarero Duce, frequenti Senatu restituitur ac confirmatur. Quod decretum in hoc tempus viget vique suam retinet. propterea quidquid ad Horti commoda et tutelam spectat, Magistratus libero arbitrio subministrat. verumtamen multo prestatilius est cognoscere, qua moderatione sapientes viri amplissimi consilii indulgentibus legibus utantur. Quae leuia, mediocria, vel ex consuetudine quotannis incidenda, per se Triumviri curant. cum de gravioribus et magis expertis agitur, Senatum adeunt, rogant quid in tali negotio faciendum Patres decernant. In Senatusconsulta relatum est, cum aedes publicae anno 1618. in Horto reparanda essent, de ea re per Triumviros in curia vesta esse facta, et Patres auctores fuisse, ut pecunia in sumptus ex avaria depromeretur. Similiter anno 1600. quo, Praefecto Abbate Viali, plerumque in Horto fulminis ictu incensa sunt, restorationem referentibus Modernioribus per Senatum esse sancitam Magistratusque prudentie demandatam. Haec tantum peculiari lege acta in Horto reperio. caetera a prima Horti institutione, et a primo promulgato decreto, de quo retuli, ad nostra tempora Magistratus per se procuravit. In qua tamen re Praefecti praesentia non negligitur, cuius litteris vel rogatione Moderatores admoniti plerumque ejus arbitrio praestanda permittunt. Equidem sumptus, qui ad reparandas stirpes quotannis necessarii habentur, per Praefectum, cui hoc nomine Moderniorum jussu Libræ 225. perdebantur, semper faciendi vestitam consuetudinem fuisse video, quamvis principium ignoretur. Erant littere, quas Triumviri Franciscus Molinus Eques ac A. Marii Procurator, Hieronymus Capellus, Antonius Querinus Joanni Malipetro Ravennate Civitatis Praefecto anno 1626. prid. Non. Septembri. dedere, decernentes ut pecunia, quae pro comparandis stirpibus ex antiquo instituto debebatur, Prospero Alpina Praefecto quamprimum erogaretur. Porro nostra aetate, qua refertissimo stirpium Horto magnas expensas in sui tutelam atque instaurationem cuncta depoluerunt, ad omnes annuos sumptus Libræ 1000. Praefecto ineunte vere solvantur, quibus in expensum relatis et publicae computationi subjectis rationes per Magistratum recepto probantur.

∞

quo ordine

Quo ordine Stippium Historia in Horto tradita
fuerit, et quo hoc tempore tradatur.

Non videtur alienum recensere, quoniam ad id instituti nostri argumen-
tum nos ducit, quae forma primum et quae deinceps docendi in Horto
fuerit, quove anni tempore, quo maxime modo, ac quibus praesentibus stir-
pes antiquitus explicarentur, ut ad nos tandem descendamus. Nullum
rei herbariae publice exponendae munus strigillare injunctum inter incerti-
ona constat, et cum Horti magister diceretur, quovismodi ea significatione
appellabatur, quae apud Romanos Egriusum, quibus praerat, et quos
moderatatur, Magister praestabat. Itaque strigillare Horti curam non
perinde ac paterfamilias domus ac famili rationes jubendo administrat,
cum imperio gerebat, omnia, quae ingenio viro digna inveniantur,
per se, servilia per operarios tractare solitus, ut seminaria conti-
nuere, nata fovere, in ordinem digerere, vacuas sedes sobole frequentar,
munditiam facere, squalorem et litum detergere. Secuto tempore,
cum stirpes adoleverint et ipsarum copia suppeteret, anno clolxlv.
ab Horto condito xix. Guilardino stirpes declarandi onus impositionem.
Rudis fuit primum in Horto Stippium historia, ut renun principia
ferunt: nam sedente in Horto Praefecto, colligendi Herbas per totam
statat dicerentibus libera potestas dabatur. Quibus lectis quique ra-
mulum Praeceptorum ostendebat dicens prima formula, Nomine Magister
quo nomine dicitur ista planta? Tunc Praefector et nomenclaturae
et vires (si nota et probatae virtutes stirpes tradebantur) singulis indi-
cabat. Quapropter cum Hieronymo Mercuriali scribat Guilardanus,
se publico munere surgentem lectissimorum juvenum omnia cognoscere
cupientium concursatione maxime distinctum esse hunc morem declarat.
Mutuina haec consuetudo viguit, quae in Vestlingii tantum Praefec-
tura deficit atque evanuit per Trinumvros inobediata. Res hortorum
ut quae ex ferri fama pendunt, colligam atque in commentarios
reducta potentati commendem, antequam intercidant penitusque
tenebris obnuantur. Cum anno clolcccxvi. in Hortum, jam absoluta
historia, efferi ingressus, Joannem Baptistam Sarelam Ravennium in
stippium studio a teneris annis versatum ad fontem sedentem vetustissimae
aetatis exemplum offendi, qui praesens stirpes indicandi institutum in-
crepans, atque antiquum, ut tenes plerumque solent, commendans,
ea mihi

ca mihi memoriter referebat, quae adici, cum Vestlingii audirent se
fuisse gloriaretur. Non consulto, addebat, sed hominum improbitate
factum est, ut pica docendi ratio antiquetur. Carolus enim Strantius
invidia in Vestlingium exardens, quod hunc viti in Horto Praefectura
praelatum moleste graviterque ferbat, juvenem quemdam dolis exornat,
atque Acrotium, quod Napeilus I. a Cass. Francino dicitur, ora para-
tum et foliis circumdatum, ut Botanicae speciem praebere, tradit eundem
monens ut Vestlingio ex more scholam in Horto habenti offerret, et de
proposita herba sententiam exquirat. Vestlingius nihil subdolum vel adu-
lterum suspicari, quod externa facie exemplar referebat, esse Botanicam
atque Acrotium salutiferum appellari pronuntiavit. Strantius, qui non
longe adibat, tanquam ex insidiis promptus, perperam dictum increpare,
malo exemplo juventutem decipi, ac venena acina pro medicina doceri
exclamat. Hinc turbae ortae, hinc concertationes et rixae. Quod cum
intelligerent Moderatores, ne fraudi locus in posterum relinquere-
tur, venientem docendi morem subtraherent decernentes, ut Praefectus per
Hortum circumiret, atque altaris de unaquaque stirpe in sua sede posita
ageret, vires naturamque explicaret.

Hec scirella, a quo vera prodita (quippe qui ea tempestate vivebat
Vestlingii opera Botanicae studii imbutus) haud infrior, quamvis antiquioris
originis institutum novum ab Joanne Provetio artea usurpatum esse
invenitur. Nam in Germanicae nationis commentariis memoriae traditum
est, Provetium anno 1632. III. Nov. Maj. de re herbaria agere
instituisse matutinis horis nova consuetudine ad pulvinos stirpes orten-
dentem, medicinae tyronibus tantum praesentibus. propterea quod eo
anno pestilentia grassabatur, qua ipse Provetius quarto abhinc mense
III. Nov. sextil. extinctus est. ideo omnia praeter morem acta, medici
tantum expositis, ut opinor, stirpibus, quo celerius conventus dimitte-
retur, antequam aer lue infectus esse gravior evaderet. Pica enim
modo circumcurante juventute, sedente doctore, stirpibus vire discernere
lectis, multum temporis impendendum erat, dum medicae a noxiae, dum
utiles ab inutilibus, dum herbae ab arboribus et fructibus discernuntur,
et de unaquaque singillatim disputatur. At tunc in summa civitatis
calanitate, cum omnia terrore, lucum est funeribus plena ac repleta
essent, omniumque animi timore solliciti, unoquoque in se converti
formidante quae in proximo exhorrebat, non orationis blandimenta
querere, non immenta naturae opera cognoscere studebant, sed
praecipua

praecipua et maxime sibi necessaria exoptabant, circumcisi omnibus
quae moram innectere poterant atque a propriis dolibus, ubi quisque
sibi diligentius consulat, longiori sermone trepidantes avocare. eadem
de causa anno hinc tertio, nondum defunctis mortis civibus succes-
sorem Praevotio datum Alpinum Protopii filium matutino x. Cal. Jun.
de Virgibus domuisse, eadem monumenta testantur. Ut primum vero
infestum mortalibus virus ad meliora convertum est, et cives recreari ac
publica loca frequentare coeperunt, Vestingium, qui Alpini Praefecturae
haud distans suspectus fuerat, ad pristinam consuetudinem rediit, et
juventuti Virgipes cognoscere cupienti se antiquo exemplo sedentem Prae-
ceptorem praebuisse non a vero alienum videtur.

Ceterum immutato habenda historia statu plurimum Rei Herbariae studiose
id profuisse existimandum est. praestat enim viventem Viripem contem-
plari, folia et infima et superiora cognoscere, cretendi indolem absen-
dere, flores, fructus, semina qua parte orientur intueri, quem destruc-
tatum ramum pallidulentibus et contractis foliis deforme exhibere.
Praeterea quantum orationis compendium fiat, nemo non tenet. ex
ipso enim intuitu statim spectator assequitur, arbore an herba, frutex
an suffrutex visa Viripis habenda. Magnitudo item apparet, florendi
ordo innotescit, caulis natura num recta an humifusa manifesta.

Quare multa tanquam supervacanea a doctente praetermissuntur, quae
antiquo more enarranda erant, ac diligentius et saepius explicanda.
venustamen haec tam praecipua et singularia dicentium profertoria et
libidine praeverteruntur. conculcantur Viripet, pedibus atteruntur, dila-
riantur, evelluntur, dum exempla rapiunt, atque ita affligitur Hortus
ut deterior fieri neque gravitate, neque auiditate, neque hyemis vi,
neque majori alia caeli injuria possit. ideo quotannis tanquam ex
integro novas Viripet serere, afflictas fovere, raras propagine reparare,
amissas aut itaenibet aut pecunia aut amicorum beneficio restituere
necessarium. accedit auditorum murmur, dicentium tumultus, otioso-
rum stipatio, mulierum saepe gamulitas, ac popularis turba sumens
quibus habentis historiam animus ita perturbatur atque evertitur, ut
si paratam domi orationem afferat, memoria defectus habeat primum,
deinde obtutescere cogatur. Quid cum huc atque illic circumstan-
tium vi impellitur, et dum ad aliam Viripem explicandam con-
vertitur, in observata circumagitur? Quid cum Viripet cultus diffi-
ciles inventurae raro aut ab radice evulsa aut deinceps aut
repte

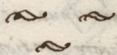
rapte spectantur. quo visu Necepor notter Vialis adeo exardescas
ut Gallia pila (binis enim hastatis militibus, requid quis atherat,
dilatet, attingat prohibentibus stirpium historia factis Parisionum
peragitur) sibi palam exoptaret. Quid denique cum pluvia imminet,
tempestas ingruit, venti concurrent? Tot et tam gravibus incommodis
obnoxiis ac circumseptis Prosepor tamen in adversa nititur, usque
loquendi ceu veteranus miles mala cuncta equo animo perferit et
praudentia moderatur. Nam et stirpium satura (quod maximum
detrimentum habendum) facile reparari potest, seminariis, ut ego
institui, extra hortum positae, et rarioribus stirpibus paucorum studio
et sedulitati reservatis, tum saepe per annum de alpebus montanis de-
portatis, quod nostrum coelum ac camporum aether difficiliter ferunt,
demum seminibus circumdique petitis, quibus vacuae sedes renovantur
ac deperditarum numerus resanitur. His quidem praesidiis a nottis
prestitum est, ut hortum stirpibus ornatissimum semper haberem et
studensium cupiditati satisfacere. neque ab antiquis traditum
nottis docendi munus difficulter sustinuerim. quin certa regula
digestis in ordinem stirpium histoniam pro nottra negligetate etiam
exornasse vili sumus. Equidem cum viderem tantam rem notem
inordinate atque inordinate, ut Neceporos nottri solebant, minime
poppe pertractari, minimeque a tyronibus ulla ratione suscipi ac fide-
liter retineri, ut primum horti administrationem sum aggressus, deeli ope-
ram ut stirpium genera in certas classes digererem, et singulas stir-
pes partium cognatione inter se affines sui generibus adijcerem. tum flores,
semina, fructus, quibus genera innisuntur, loculatis tabellis, quales ferme
pictores adhibent, imposita, et singula scortim collocata auditoribus subici,
eademque, si diligenter attendantur, maximum satura discentibus adjumentum
declaravi. Hoc ad singula genera parata pro mea diligentia cum explicave-
rim, tum de unaquaque stirpe ita dispero, ut nomenclaturam sive
definitionem ex Neceporum instituto quasi distantem similis ingeminem,
quo melius ab auditoribus retetur, et memoria vel scripto tradatur.
addo histonias vel fabulas, si veteribus stirps proposita inrobuert,
addo natales sedes, addo signa, quibus cognosci possit atque a cogna-
tis separari, addo demum usus naturamque vel medicam vel noxia,
inter incerta commemorata cujus vis et facultas in natura arcana
delirescit. non praetermittitur quo anni tempore nascatur, si annua,
quo flores semineque ac fructum perficiat, quibus mensibus sit
medicamentorum

medicamentosior, atque iis commodis, quae praesent, magis apta. Et quoniam
medica remedia in plurimis Stipibus non acervatim ex tota desumuntur, cum
sint quae ex flore aut de semine vel fructu parentur, multa ex foliis continent,
nonnulla ex caule, ligno, cortice, gummi, resina componantur, multa ex
radice fiunt, haec omnia in singulis per sua praesentia diuina explanare neces-
sarium duxi. Quae tamen paucis concludo praecipua ac maxime necessaria
sedula cura complexus, ne spectatores prolisore oratione in Horto detinean-
tur, ac subortis tenebris prius conversi se subducant et abeant, quam dica-
di finem faciam, cum quotidie Stipes ferme quinquagena a nobis sint ex-
ponendae, ut universalis historiae non perfecta exaratio, (quod mortaliu[m]
nemini in viventibus Stipibus exequi concessum) venum aliquod conpendium
habeatur.

Quibus institutionibus Stipium historia in Horto Paravino tradi solita,
quoniam docuimus, nunc quo anni tempore Hortus publice pateat, et lo-
cendi principium fiat, breuiter indicandum. Antiquitus VIII. Cal. Mai.
aperiri Hortus incipiebat, ac ex illo Stipes indicabatur, ut Januae super-
posita inscriptio declarat, quam capite primo commemoravi et legenti
subjeci. Quod postea ad VI. Non. Mai. resocatur. liquidem vix hoc mense
ineunte propter geliditiam et pruinas frigidiorque ventos Chelidonias, quibus
Cisalpina Gallia vere infestatur, Stipes recreari incipiunt et germinare ac
florere. Quin etiam nonnunquam tempestatibus adeo afflictus jacet Hortus,
ut aliquot dies sit superredendum, dum Stipes adolecant, atque aptam
formam acquirant. Quos ob inopinatos eventus flores, fructus, semina,
quorum usum esse in Historia indicavimus, servantur sicca, praesertim cum
Stipes multae naturae verotinae sint, quae in extremum autumnum florendi
tempus differunt, multae etiam praecoces primo vere extremave hyeme flo-
rem emittant ac semen mature festinent.

Hora autem vigesima secunda declinante jam sole conveniunt auditores,
quorum alios naturalium rerum scientia vel medicum studium adducit,
alios materis amoenitas invitavit, multos locus ad recreandum opportunus ad-
dit, nonnullos etiam otium urbanum iam mittit. Cum Rectores, Syndici ac
Protosyndici Gymnasii proceres creabantur, ipsi primus honor dabatur, deinde
Subdici Professores, demum auditoribus ceteris, exemplo ex Gymnasio
petito, ubi ad antiquissimi temporis hujusmodi institutum vivebat. Hoc in-
ferioris aetatis gradu, quo ex Professorum numero Syndici creantur, Professores
primas obtinent, nisi forte Urbis Moderatores (quod nonnunquam fit) interesse
cupiant, quos pro Reipublicae maiestate ante omnes obsequio, cultu, honore
prosequitur Professor. Sive etiam expedit, cum Senatusconsulto
quis

quis Professor declaratus prima auspicia petis ac docendi principium capis,
Civitas Rectores receptioni adire debere, quos Professor designatus ac
Syndicus cum gymnasi apparitionibus ad Horti januam exiit, eodemque
ad tribunal in vestibulo positum adducunt, ubi sedibus in orbem dispositis
oratio habetur.

De Professoribus
qui simplicia remedia in Gymnasio Patavino
pertractant, ac primum de Francisco
Bonafilio.

Quavis instituti nostri non sit de Professoribus agere, qui in Gymnasio
disciplinas artesque Liberales interpretando docuerunt, tamen ut errores non
nulli, quibus implicandis tempora, ac Gymnastica cum illi quae ad Hortum
pertinent mitterentur, removeantur, inter necessaria esse video, eos brevi-
ter recensere, qui remedium usus in Gymnasio explicauerunt. Quis enim
nos docuit ac scriptum reliquit, Franciscum Bonafilium primum Horto pre-
fuisse, primumque de stirpibus in eodem pertractasse? cum princeps quidem
in explicanda materia medica extiterit in Gymnasio Bonafilius, Horti
vero curam nequaquam gesserit, neque stirpibus colendis fuerit additus.
Nam anno 1574. ad Hortum instituendum Non. Jul. parato agro, ut
otentum est, interuenti xv. Cal. Septemb. ex Senatusconsulto Bononia
Aloysius Anguilara evocatus, Horti administrationem capere iussus
Bonafilio in Gymnasio de medicamentis scholam habente. Hunc patria
Patavinum natum anno 1554. medicinam extra ordinem in infi-
mis subtellicis docentem anno 1574. in Gymnasii Libris invenio, et
Florenti xx. ejus honorarium annuum ex veteri consuetudine fuisse, acta
Bibliothecae, in qua rationes ad publicum patrimonium attinentes custodi-
untur, ostendunt. clarescere hinc incipit. Anno proximo III. Id. Novemb.
ejus ratione in Senatu habita decernitur ut medendi usus extra ordinem in
secundis subtellicis doceat, annuis Florenti LXXV. Anno hinc septimo IX.
Cal. Novemb. iubente item Senatu inter Ordinarios, ut vocant, Pro-
fessores eandem artem tradere cepit, appositis honorario Florenti XLV.
sequitur annus 1578. novo docendi munere insignis. Cum enim
nullus Professor Mitorcondem interpretaretur, resque remedium mixturis
aptas explicaret, toto ut credere est hanc medicinas partem desiciente
Gymnasio, Triumviri florenti, sive quia studiorum desiderio satis-
factionem vellent, sive quia optimum id fore censerent, Senatum in ea
parte consultant, rogant quid Patribus pro communi bono videatur.
operantibus cunctis Triumvirum auctores fiunt, ut honor Bonafilio,
in quo omnia ad onus pro Republica dignitate sustinendum necessa-
ria converiunt, demandetur. Utrumque Senatusconsulto sancitur.
Primum itaque in Gymnasio simplicis naturae remedia explicandi munus
eodem,

eodem, quo medicinam profitebatur, honorario inuit Bonafidius anno
tertio decimo citius quam Hortus intrinerebatur. Propterea scriptores, qui
hæc tempora ad Hortum traducunt, a cuius initio magno intervallo disfe-
rant, veteres memoral, que Latavj servantur, Senatus acta, ac Trium-
virales commentarios aut indiligenter aut nullo modo insperasse crediderim.
His enim tam clavis signis et testimoniis historia adeo elucescit, ut quid-
quam addere supervacaneum opiner. Ad Bonafidium revertas. anno
1610. Jul. in Senatus actis video ejus honorarium Florenti
xxx. auctum, totidemque anno 1610. v. Non. Octobr. sed hoc non
gratis honore datur, qui ad comparanda simplicia concepi. Hinc
mili nova diligentie causa exoritur, dum declarare oportet et manifes-
tum reddere, quanam fuerint simplicia ista, in quorum sumptus pecunia
decreta. numquid ad stirpes comparandas et colendas? at in quo loco
serende, nondum Hortus publicus constituto? Nacet quis apud se privatim
stirpes a Bonafidio cultas. non inficimur quod fieri potuit. verum in
Horto, de quo querimus, factum negamus. Jam vero si Bonafidius
in cognoscendis colendisque stirpibus cognitionem atque usum habebat,
cur primus Horti custos non declararetur qui Horti instituendi quoddam
argumentum Senatus dederat? cur peregre Angillam arceperit, ut
Horti administrationem insuperet sivo et florente Bonafidio, qui
minoris et opportunius propter stirpes, quas apud se colerat, poterat
conduci? Non igitur clara et manifesta hæc ratio ad id, quod querimus,
videatur. Vero propius accedit, ad paranda peregrina ligna, lapides,
gummi, resinas, quorum naturam usisque Bonafidius publice expli-
cabat, sumptum erogatur. Nonne hic anno hinc tertio Triumvros
per litteras monebat, optimum medicine futurum, si officina remediorum
intrinerebatur, ubi ligna, resinae, lapides, mineralia et hujusmodi
haberi possint? Hæc igitur, que publica esse cupiebat, paraturus, dum
privatim pro re sua sufficere non valet, Senatus liberalitatem deprec-
batur. Hæc multa sapit, vel potius plura quam instituti nostri ratio
posuit, ad eos dicenda existimavi, qui ad alienos sensus judicant
inamque conjectura certa et probata reprehendunt.

Fauca de Bonafidio enarranda restant, eaque ad humane infelicitatis
exemplum notanda et comploranda. Vir pietate, religione, doctrina
precipuus infauusta plerumque passus est, multis quidem muneribus,
sed exiguo pramio, neque perpetuo, neque ad vite receptitatem satis
decoratus. Nam ut ejus exordium et prima tyrocinia omittamus,
de quibus nihil compertum habeo, ut primum in Gymnasio docere
cepit

cepit, Florenti xx. inter viliores Professores victivare coactus diu miseran-
siam traduxit. deinde per annos vi. Florenti LXXV. meruit, quibus IX.
annorum intervallo Florentium XLV. acceptio facta, quo spatio ad novum
munus ac Nicomedi interpretationem vocato nihil amplius quam disperdi-
endus ad comparandos libros injunctum. Quia etiam cum docendi tempus per
senatum definitum jam elapsum esset, schola Bonafidii interdictum sub-
ducta mercede quousque de eo decerneretur. Propterea ad angustias redactus
Patres deprecando atque obsecrando institit, ut sibi pristina mercede officium
prorogaretur. quod in triennium tantum obtinuit. neque hic infortunii
finis. Cum in Gymnasio docendo convenisset, neque amplius pro assidua
ejus contentione ac diuturno labore merita et debita merces quam annua
Florentium CLXXX. esset relata, tanquam invidiosi stipres anno dclxxlix. v.
Cal. sextil. Moderatorum libentis rejicitur, atque honorarium omne adimi-
tur, quamvis, eodem afflictam fortunam suam commiserante, seque annis
defectum ac viribus desertum jamjam extremum spiritum trahentem in sum-
mam egestatem prostratum deplorante, ad Calendas Novemb. conceperat.
Hinc docere atque et ex anxio capere desinit. deinde inglorius, neglectus,
extremo senio infirmus et oculis captus tam corporis et aetatis vitia quam
fortuna mala admirabili animi fortitudine ad annum dclxxviii., quo morte-
us traditur, sustinuit. Necepsit annos LXXXIV. aetate vi. Cal. Mart. elatus
nulla pompa, et in aede S. Francisci, atque in terti orationis fratrum, ut
Scalderius scriptum reliquit, sepulchro conditus. adeo enim rei familiaris
angustis pressus vixerat, ut sibi sepulchrum, quod exoptaverat, parare
non posset.

Hunc exitum Bonafidius habuit, qui quoad vixerat de scientiarum utili-
tate atque incremento semper cogitavit, a quo instituto neque premium
paritonia, neque domestica rationis tenuitate revocari unquam potuit,
qui primus medicinalium rerum usus facultatesque in Gymnasio expla-
navit, qui praecleari operis Senatus auctor existit, (sui Hortum, de quo ambigi
potest, praetermissam) quod nostra demum aetate amplius, repositus, ac
magnificentius ipsius Bonafidii votis in ipso Gymnasio Musei nomine
constitutum habemus. Convenit itaque in hoc auctore, ut de se vere
praedict, quod beneas ille Virgilianus filio praedictebat,

Nice puer, virtutem ex me venique laborem,

Fortunam ex aliis.

filium edidit de Pleuritide curanda advertens Curtium Medicum, plu-
ra edidit, si dedisset fortuna, quae hac de causa perfecta est ad praedium

parata

parata Venetias transierat. Hoc ordine a Sardois recensentur.
 Commentarii in librum Aristotelis de Signis.
 De nominibus ad Historiam plantarum pertinentibus.
 De reu utriusque mundi.
 De senecti parte.
 De disceptatione orta inter Antonium Tumanellum et Bartholomaeum
 Civanum Medios Veronenses de Vitis inuicem decertantes, quorum
 iudex Tracastorius fuit.
 Nomenclatura simplicium medicamentorum.
 De pondibus minutis et grano.
 De Fine Artis medicinalis.
 De duplici ratione componendi simplices medicinas.
 Expositio Canonum uniuersalium cum modo curandi spasum.
 Modus intelligendi gradus Medicinarum secundum Dioscoridem.
 Expositio Theorematum seu Canonum Arizernae.
 An medicina sit scientia vel ars.
 De vi. rebus non naturalibus.
 De Practica medicina.
 Alia aggregus propter aecitatem et ingravescentem aeuum imperfecta
 reliquit

De Gabieli Faloppio.

Pluribus quam a principio continerem de Francisco Bonafidio egi,
 quod in eo, cum Horti nostri parens et conditor habitus sit, tanti
 beneficii memoria honorari debebat. neque pauca de Faloppio
 reteram, cui Horti item curam per Senatum demandatam inuenio.
 breuitate reliquos compensabo. Ut primum in Gymnasio Bonafidius
 contigit, successoris, qui in eo genere excelleret et par Bonafidio esset,
 inquitio Moderatores biennio detinuit. adeo in magna turba compe-
 tritorum et interperem, qui ea etate ad veteres herosarios explicandos
 auctori fatis glorie unquam consecrabantur, difficilis et anceps selectio
 dabatur. Tandem inter omnes Gabiel Faloppius trutinensis ciuis
 emicuit, ad quem declarandum consensus est. Itaque anno 1671.
 19. Cal. Octobr. de eodem in Senatu honorifice decernitur, tradita
 Anatomie, Chirurgia, et rerum medicinalium explanatione annuis Flo-
 renis

renis etc. De Horto quoque facta mentio, atque eundem non negligere possit.
videlicet ad omnia singularia satis non videbatur. Et sane Horto proprio
Faloppium Lena et Sobelius testantur afferentes in Horto Patavino videlicet
Guojarianam elegantissimam a Faloppio satam. nam inter innocuas artes
et disciplinas, quibus imbutus Faloppius graeca quoque ac Latina eloquentia
doctus excellit, stipium cognitionem ut in potu non haberet, impigro
labore et studio totam ferre Europam peragando curaverat. Ad omnia
cognoscenda acri desiderio accendebatur, neque deerant opes, quibus aditus pe-
reginationes longinquas susciperet, et Libros sibi compararet. Fecit enim ejus
parentes honesto genere ortus Mutina, ubi inter cives recreabatur, Venetias
conmigrasse, atque sibi domicilio constituto in agro Patavino praedia merita-
tos. Ad haec fortunae bona vividum ingenium accepit, solertis ratio, ac fir-
ma memoria, quibus parem animi contentionem ad difficultia quoque atque
ardua intelligenda afferre poterat, valido praeterea corporis habitu et sta-
bili valetudine confirmatus. Atque itaque ad investigandum, nec minus
ad veteres Libros percontandos intentus uti inter praestantissimos Medicos
ac solertissimos Anatomicos principem locum sibi vindicavit, multis in-
dengue praecipuis, quae ad id tempus in naturae majestate absita erant,
in humano corpore in lucem revocatis. manu quoque ad medendum peri-
tissimus, dum prudentiam cum scientia conjungeret atque ad singula
corporis vitia apta remedia praebere. quippe omnium, ex quibus Medi-
cina constat, naturam facultatemque vel imprimis collebat. Haec de
caussa Hortus Patavinus publice Faloppio commendatus. neque mirum
fama apud Botanicos peritos vixit. Quibus omnibus, quamvis tot
publicis muneribus implicatus, et curandis agris plane praepus, necnon
susceptorum operum, quae brevi intervallo in publicum emisit, cura dis-
tensus satisfacere perhumane nunquam destitit. In commentarios
suos revulit Masniofus (qui Falor Botanicos sollicitare solebat ut ad
se stipes mitterent quibus Microscopum illustraret) Etiam I. et II.
a Faloppio accepisse. Faloppio quoque tanquam optimo iudici proli-
xam epistolam scripsit, qua adversus Guillardinum adversarium suum
tunc Faloppii domesticum et consubernalem de nonnullis stipibus dis-
ceptatur, magna laude et praedicatione Faloppium complexus. Bartho-
lomaeus irem Maranta Lionum, cui titulum fecerat Methodi cognos-
cendorum simplicium, edidit Faloppio legendum et emendandum
misit, eundemque cum in hominum manum traderet, ad Faloppium
eye

esse totum ferme referendum ingerere affirmavit. cum primis itaque in
hac arte comparatur, Antonio Musa Brasavola Praeceptore majori. nam in
Anatomicis Veralem audivit, et ejus directionibus diligenter inscripsit,
quem propterea semper cum honore praefatur, dum ab eodem veritatis stu-
dio secedere cogitur. suorum etiam partium esse arbitratus, cum medi-
nam primo apprederetur, astrorum rationem intelligere, qua veteres
medicos peritos videbat, huic disciplinae sedulo se adiecit. Tartarum
itaque rerum cognitione et scientia, quibus praestantissimi par, veni-
ni inferior habitus, eruditus philosophia totam se adiecit eo consilio,
ut non solum philosophica intelligentia ad docendum, verum etiam
ad bene beateque vivendum uteretur. Quare optimis praecipis ad
vetera exempla se comportavit et moderatus est, moresque ita instru-
xit, ut omni officiorum genere excelleret. Amicitiam arte omnia pie
sanctaque coluit, cujus liberalitatis multa testimonia fuisse, quamvis
auro subducta, ex illo licet conjicere, quod in Guillardino locupletis-
simum habemus. Hinc enim veteri consuetudine ac familiaritate
sibi conjunctum, ut primum inter barbaros vinculis teneri intellexit
Faloppius, statim pro redemptione cc. nummos aureos expedit. Quod
dum pependo, rebore subfundor, dum nostri temporis mores intueor et
specto. Eo enim ventum est ut plerique amicos ad proprium conno-
dum utilitatemque colant, et ad id tempus colant, quoad in rem
suam fore praecipiant, neque quicquam suis rationibus tam alienum
ducunt, quam veteri illud, Omnia inter amicos communia. idcirco
ne tenuitum amico mutuum tradant, aut librum commodent, cavent
crebro dicitando, liberos usu teni, nummos condere inhumanum, cum
praestet in foenus continuis dare, vel iidem agrum emere, quo celerius
hominibus succurratur. tunc summa humanitate et munificencia cum
amicis actum putant, cum in hominum conventu, vel apud proceres,
si occasio sese ulbro obtulerit, de iisdem honoris causa loquuntur.
Quod tamen peiavo, neque inconsulto aut temere fieri solet. propi-
ciant enim diligenterque praenotant, amici nomen interponisse,
non solum in praesens tempus, verum etiam post annos mille aut
sibi, aut famae, aut rei familiaris quadranti unquam esse quam
minime obliturum. Ab istorum instinctu longe Faloppius se avertit,
qui non modo grande auri pondus ad sublevandum amicum deprompsit,
verum etiam ulbro sibi oblatam laudem, quam multi evide aucu-
pando alienos labores praecipiant, contempsit et repressit. etiam
veritatis

veritatis sic diligens fuit, ut cum opus quod in aure abditur Strapedis nomine, inventor vulgo predicaretur, suisque concepta de se opinione populi, volumine edito, quod Observationes Anatomicae nuncupavit, venim auctorem qui latebat in lucem revocasset. Maluit itaque predicatione carere quam falso predicari aliena sibi vindicando. sed jam modus, ut constitui, a me non servatur. adeo in ubi me ipse magna manipulum colligere facile. reliqua, quam brevissime potero, exequar. Perrebremente in diem Faloppii fama, cum Ferrariae publice doceret, in Romanam Academiam anno 1617-18. ad Anatomiam administrandam vocatus. ibi ita se gessit, quotique a Senatu Veneto Patavium accersitus est, ut Columbi in securis cadaveribus experientissimi, cui successeret, neque doctrina, neque eloquium, neque exercitatio ab aliquo delideraretur. Ut Patavium venit, ovarium oculis in se erectos cernens, quod jam ante ejus nomen in hominum conspectu celebratum erat, et tunc quisque, postquam ad tria mureva amplissima designatum intellexerat, majorem admirationem rapiebatur, totus in eo fuit, ut tanto consensu de se opinionem animi insidentem constantem retineret. neque secus, atque erat apud omnes tanti viri expectatio, cecidit exitus. Hominis inito honore et deinceps Patavii perpetua gloria et felicitate nobilitatus, nulla intercedente obprobriatione, apud omnes est probatus. Obiit anno 1618. natus anno 1556. postquam annos LXXIII. vixisset. Elatus honesta funeris pompa ad S. Antonii templum, et sepultus in monumento, quod ejus ore comparatum propria et perpetua illi sedes videbatur futura. Familiarem doloris testimonium hanc sepulchro incidenda curaverunt.

Faloppii, hic tumulo solus non condens. ura

Est pariter tecum nostra sepulta domus.

Nunc Faloppii manibus parentaturus inani cura ejus sepulchrum perquisiverit. nusquam ullum sepulchre vestigium extat, nusquam ullum monumenti superest signum, nusquam memoria ulla. Quod non aetas absumpsit, non barbarorum immarital demolita est, non tyrannorum sevitia evertit.

Fama tenet, ut apud Romanum proditum memoria videmus, ut ibi janua aperiretur, sublata fuisse sepulchrum, lapideibus monumenti vel aere distractis, vel in alium usum traductis, oppaque summi viri in ligneam capsam projecta diu inhonora et neglecta jacuisse veteribus sepulchris superimposita. ex longo deinde intervallo in Guilandini tumulum interquiescere reposita. Itaque quod omnes gentes quamvis ferae atque inhospitaliter colunt, quod cunctorum populorum religio sacrum et inviolatum ducit, quod Pontifices, Reges, Principes severis legibus ab omni injuria vindicant, quod denique cujusque humanitas, pietas, caritas

lacrymis

lacrimis, precibus, parentalibus decorant, id ~~Salvatorum~~ Falloppii cinis
sua pecunia emptum, uacatione ioti confirmatum, nostris ritibus maiestatis
et venerationis plenum, diuinis ceremoniis sacrandum in augustissimo
Civitatis sacro diu obtinere non potuit. Quae dum retracto, et ad nostra
tempora intueor, magis exhorresco. pere enim quotidianum est, vetera no-
numenta evertere, mortuorumque cineres in viam projicere, et locum novo
domina, exprompta pecunia, tradere. nullum intactum remansit inuida-
tumque, nisi quod emptorem nondum inuenit, aut quod haeredes agi-
dua cura tutantur.

sed ne censorum munus sero agere videar, ad propositum revertar.
Falloppii auditores multi nominantur, verum fama celebriores fuerunt
Antonius Nonnatus Medicus et Anatomicus qui Pisci Falloppio suf-
fectus est, Hubertus Pinchus Sarmaticus et Poloniae Reginae Medicus,
Andreas Marsalinus Tenesio, Medicus item qui Falloppii opus de pur-
gantibus medicamentis simplicibus edendum curauit, Hieronymus Fabri-
cius ad Aquapendente omnium praestantissimus ordine quartus inter
illos, qui Patavii magna cum gloria Anatomicen docuerunt, recen-
dus. Quibus Robertum Rodoneum inter Notarios clarum adiun-
tum. huius enim manu de summo tecto scholae, in qua nunc Museum custodi-
tur, eo aeo, theatro e ligno quatuor constituto, humana cadavera
publice sequebantur, enarratus verticulus cernitur, quo vernacula nostra
consuetudine Falloppii laudes perstringere conatur.

Rodoneo W. Divino Fallopo laode inasca.

Falloppii libri, de quibus accepi, aut quot ipsemet vidi, sunt
De morbo Gallico.

Institutiones Anatomicae.

De ulceribus et eorum speciebus.

Tractatus de compositione medicamentorum.

Tractatus de Causticis.

De partibus similibus humani corporis.

Observationes de venis.

Expositio in Librum Galeni de opibus.

Observationes Anatomicae.

De luxatis et fractis opibus.

De humani corporis anatomia compendium.

De simplicibus medicamentis purgantibus.

Expositiones in Librum Galeni de venis.

De Bubone pestilenti.

De decoratione.

De parte medicinae quae Chirurgia appellatur.

De materia

De Materia medicinali in librum primum Dioscoridis.

De thermalibus aquis.

De metallicis atque fossilibus.

Epistola ad Mercurialem de Apparatu.

De tumoribus praeter naturam.

Quaestio de principio venarum.

De colonibus.

Methodus consulendi.

De medicamentis simplicibus.

Epistola ad Bartholomeum Navarram.

De ulceribus singularium partium.

De vulneribus in genere.

De vulneribus capitis, oculorum, nasi, colli, vasorum thoracis, medullae spinalis, abdominis, nervorum, Molesterum &c.

Commentarium in Hippocratis (vi) Librum de vulneribus capitis.

De Bernardino Trivisano.

De Horti Patavini Praefecti, et primum
de Aloysio Anguillara.

Superiori historia cum declaratione ostensumque sit Franciscum Bonafedum
scriptis exponendis colendisque nulla modo in Horto publico vacare potuisse
cum a prima institutione Aloysio Anguillara id munus demandatum fuerit,
sequitur ut de Aloysio Mundella Brixienti, cui secundus locus reservatur,
inquiramus. Equidem dum Tomasinus id pro indubitato constituit, non
conjectando, sed vera potteris tradendo, quem alii scriptores sequuntur, fide-
libus monumentis id constituisse videtur. sed quibus? nulla Moderato-
rum litterae de Mundella extant, nullum decretum, seratusconsultum
nullum. praeterea tempora repugnant. Anno altero ab Horto consilio
Custos ac Praefectus Anguillara declaratur, cui anno   annee-
titur Guilandinus, et Guilandino Jacobus Antonius Cortusius, quem
sequitur Prospero Alpinus. Quo tempore igitur Horto praefuit Mundella?
ante Anguillaram credo, quem tertium volunt? sed ante Anguillaram
nulla erat Horti publici forma, nulla sedes, vestigium nullum. ideo
neque custos, neque Praefectus. Quapropter supervacaneum est de
eo inquirere quod nulla ratione fieri potuit. Quos itaque auctores
sequuntur iste, quae monumenta, quae litterae, qui in re tam clara et
manifesta turpiter mentiuntur? praefecto Mundella . . . . .

Aloysius itaque Anguillara primus Horti Patavini custos et Praefectus
qua patria natus sit, quo genere, quibus parentibus et qua tempore
pro certo affirmare non possumus. Conradus Gesnerus, qui eo tempore
floruit, atque Anguillaram tum propter summam Graecum cognitionem,
tum etiam ut Maestrichti adversarium conjunctum haberet, sibi amicum
et familiarem paraverat, Romanum appellat. idque, ut puto, ab Joanne
Kerthmanno acceperat, cui, referente eodem Gesnero, commentario de
Suzanii et de Thora, utrumque haec Graecum ex Horto Patavino lectum
tradiderat Anguillara. Quare Kerthmannus praesentem intuits est
Anguillaram, et cum eodem familiaritatem inuit, et hinc quid de ejus
patria intelligere potuit, cum Gesnerus litterarum consuetudine rariem
nomen Anguillaram habebat. sed cum. Romani nomen tam late
paret

pateat, adhuc singillatim de Anguillara natali solo inquirendum restat, quoniam et Romae exorti, et in aliis urbibus et oppidiis, quae Romae divisioni parent nati vocantur Romani, Germani hominibus, quos auctores tantum habemus, cives Romanos ad alios circumponis civibus, praesertim si ex loquendi modo Romanum esse Anguillaram crederet Kentmannus, non facile separantibus. Joannes Baptista a Valle familiaris meus in Hispanum et Romanicum scriptorum historia perite versatus certa conjectura mihi apererat, se ex satiro, quod oppidum ad lacum Sacianum jacet, lapide ab urbe Roma remotum, Anguillaram exortum opinari auctorem esse Cresumbenium libro, qui Storia della Poetia Italiana inscribitur, Andream Anguillaram patrem Susrini esse natum, qui eo tempore, quo hic degebat Anguillara Horti custos, Sedipum Trageliam anno 1556. Patavii elidit, urante fortassis id opus Alotio vel Andrea fratre vel sanguine proximo. ad haec ut firmius hanc opinionem amplecterer, veterem librum manu exaratum Carminum, quae, ut titulus indicat, Vespasianus Angelicus collegerat, referunt attendit, in quo de quodam Joanne Andrea Anguillara haec sepulchralis inscriptio lepidula extat.

Cortui che giacer vedi qui riverro
 'sti Goffo, fu' da Susrini, e fu' Dottore,
 Ed ebbe un nome tanto traditore
 Ch'io nol vò dir per non quastare il verso.
 Qui giaccio e non l'on più quel che fui pria.
 Non cercas del mio nome, o tu che leggi,
 Vatenene con il ben che Dio ti dia.

Hic itaque edoctus opportunum esse existimaui Anguillare patriam Susrini percontari. Quare dedi operam ut vetera monumenta, quae illi publice custodiebantur, summa diligentia perlustrarentur. Quibus inspectis, loci Pontifice iubente, nullibi Anguillare mentionem, nullibi nomen, nullibi vestigium inveniri nunciatum est. Quapropter amici nostri conjectura comit, quamvis auctoritate firmior invisa videretur. Hoc frustra tentato, cum alia certior via nulla investigandi pateret, neque etiam id tanti esse ducerem ut diutius rempus tererem, praesertim quoniam non de Romae patria, sed de Anguillara querebatur, amplius in rem obscuram coniri supervedi. Quod constat, Italus Anguillara fuit, honoreque degens fuisse Ghini, qui medicamentorum vires publice interpretabatur, auditor extitit, ac Hispanum historia ab eodem informatus, quo melius in hanc disciplinam proficeret, et quae ab antiquis acceperat, praesent cognosceret, longinquas peregrinationes instituere decrevit. Itaque nonnullas Italiae provincias atque montes perlustratus

Historiam

Hiltiam atque Selyncum adiit, ac demum in Peloponnesum navigavit,
ut ipse Liberis memorisque mandavit. Post varios casus errorisque Ho-
noriæ revertitur, atque in ea urbe domicilium constituit inipsum
penitenti circumundique clavis. qua de causa tanti viri fama percipi
Triumviri literarii anno 1717. XLVI. XV. Cal. Sept. de eodem ad Sena-
tum referentes, stipendium Florentinum LXXX. constituto, Pannivium acci-
tum Horto ruper instituto ipsum præfere. Noto hoc Senatûconsultum
ita evanuisse ut nusquam deprimere licent. ex eo enim, qua patria
cretus Anquillara, illucsceret. Quæ potui, ex Bibliotheca, quam
Colletrianam vocant, ubi rationes, quæ ad publicum patrimonium per-
tinent, conficiuntur, deprimi. Hinc etiam cognoscitur, rei famili-
aris bona arimi nobilitati non fuisse in Anquillara paria, dum itineri
sumptus Honoriæ usque a Triumviris transmittuntur. Quod etiam
ostendunt Moderatorum Liberæ Aloysio Monato Patavine urbis Præ-
fecto III. Id. Iext. anno 1717. XLVII. date, cum Nicolaus Theopollus
Doctus, Hieronymus Solanus Doctus item, ac Laurentius Striols Eque-
stris Gymnasiû curam gerebant, monentes Præfectum, quamprimum Anquillara, quia
egestate laborabat, Florenti XL. erogari. ijdem Liberis Petrus Novalem medicum
laudibus prosequuntur, quod sedula industria Horto omnia studia, diligentiam et
laborem conferbat. Præfecto Navalis citè Professor habetur, qui anno 1717.
XXIV. Medicinam in infinitis subtectis extra ordinem docebat, cui Franciscus
Bonafidius, ut retulimus, successor datus. Hoc eodem anno Anquillara in
Horto habitare cepit restaurata domo, quæ secuto tempore in ampliorem
formam redacta Præfecti sedes semper fuit, quibus extra Hortum degere
non licet, quo apudua Romini presentia cultura melius procedat, ut de
universo agri cultu recte præcepit Cato. Editum quoque a Præfecto Monato
fit, iubentibus Triumviris, ut urbes quinquilix et sordes ad Hortum con-
veherentur, quo felicius facto toto stirpes adolerescent. Quod institutum
cito deit, ac cretorum Hortum vel ferme cariorum, cum quo diu col-
lectari oportuit, nobis reliquit. adeo principis omnia acius incantetur
quam perficiuntur. Auctum est anno 1717. V. Cal. Mart. Anquillare
stipendium annuis Florenti XX., quod nullo habito Senatûconsulto Gym-
nasiû Moderatores concessere. Porro quoniam hoc tempore Venetiis inter
patricios præeres stirpium doctrina cætenique optimis artibus Petrus Antonius
Michelius florebat, multis laudibus ab Anquillara celebratur. Huic Patavini
Horti cura per Magistratum demandata magnum incrementum decutque Hortus
accepit. Vir enim publicæ utilitatî studiosissimus potthalita Horti sui cultura,
quem Venetiis stirpibus refertissimum habebat, Patavium migravit anno
1717.

1661. Ibiq[ue] per quatuor annos moratus sedulitate singulari, usu, peritia,
scientia annis Hortum longe nobiliorum ac fructuosiorum, quam acceperat,
reliquit. Annis ferme decem hac mercede Horti curam gessit Anguillara.
deinde meliora animo occupari mente sextili Ternam recepit, Latavii
annis xv. moratus. Ternanis re familiari composita, prestantis scientia
opinionem, reiq[ue] herbaria doctrina honestam famam cito apud omnes
est consecutus. Itaque Lancia et Canavo ea in civitate inter Medicos
primas obtinentibus collega publice attribuitur, ut remedia quae in officinis
parantur, cognoscerent. &c. &c. &c.

Frachinus Laneranus discipulus Anguillarae Can. Hort.

De Melchiorre Guilandino,
II. Horti Praefecto et primo Botanices Professore.

Post Anquillare receptionem magnum detrimentum Hortus cepisset, cuius principia velut insperata summa cura atque assiduitate ~~conservanda~~ educenda erant, nisi accidisset fortuna, ut eodem tempore Melchior Guilandinus stipium doctrina iniquis, Mauritavica captivitate solutus manique periculis emeris Patavii moneretur. Hanc opportunitatem Gymnarii Moderatores Nicolaus a Ponte Doctor et Eques ac N. Marci Procurator, Marinus Caballus Eques, Petrus Sarutus nacti XII. Cal. Octobr. die ferme quinquagesimo ad Anquillare dicepsi ad Seratum de Guilandino referunt, et Patres decernunt, ut Horti administrationem annua Florenorum CXXIV, quae Anquillare solvebatur, mercede susciperet Guilandinus. neque secus de eius Praefectura proditum invenio, contentientibus omnibus qui de hac re commentati sunt, Anquillare Guilandinum reffectum. Auspicato item contigit, ut Marinus Caballus summus Guilandini fautor, ut mox dicemus, Triumviralem magistratum gereret, Gabrielque Faloppius, qui eundem Guilandinum in Africa captivum proprio ore solveret, inter Patavinos Praefectores stipendium faceret. Quare cum apud omnes magno momenti esset Faloppii iudicium et multum, neque deesset Caballi auctoritas, qua in eandem sententiam Collegas adduceret, singulari consensu Guilandino Horti cura fuit demandata. Nunc singillatim de eodem Guilandino inquirendum est. Natum alii tradunt Coningbergae, alii Regiononti, quod est oppidum Bonypiae, cum in conspecto tantum sit, natione fuisse Bonypum. Quo item anno in lucem prodierit et quibus parentibus, quove in loco literis operam dedit et quandiu, ignoratum ex scriptorum silentio manifestum, ut gravis auctor Mleanus posteritati mandavit. Romae cum degeret, tanta egestate presum narrant, ut lectis ex proximis montibus herbes usque ore distractas victivare coegerit. Equidem advenit et secunda fortuna magnum et multiplex in Guilandino documentum habemus. Quoties enim humanarum rerum vicissitudine eversum et sublevatum illa aetas superit? nam si ipsius primordia conjectura perpendamus, veritati profecto minime consentaneum videtur, inopia laborantibus parentibus, tot disciplinis imbutum et educatione felium, quod sine paterno sumptu non fit aut hominum liberalitate. Hoc si absuit, cum nascentem tot deprexit, bona et mala primitus expertus in Italiam profectus est, ubi iterum immutata conditione jacuit afflictus. Sin vero opibus paterna donatus nascentem excepit, ipsidemque educatus optimis artibus et disciplinis vacavit, advena

primo

primo extra patriam pati cepit. Prospera hinc nactus Veneti apud Pontificem oratori munificentia, qui Guilandinum imperium animique magnitudinem aduersis non fractam submersus eundem quibus recreavit, eo singulari benevolentia complexus inter familiares recepit, et redire in patriam secum adduxit. Venetis virtutis fautores alii non desuere, inter quos enicuit Marinus Caballus in amplissimis muneribus clarissime veritatis libentique ornatissimus. Hic nullum liberalitatis officium prætermittens in charitate et honore Guilandinum domi semper habuit, et non solum in calamitate coluit, sed singulari benevolentia maximique beneficii quod vixit est proteclusus. Propter loci propinquitatem cum facile esset Satauium transire, ad Faloppium ob communia Media se transtulit Guilandinus, eundemque in arctissime familiaritatis et amicitie iura ita sibi adpexit, ut haud magno interjecto spatio cum in ergastulo vincitus apud piratas Afros redemptorem exproceret, se libertatis vindicem Faloppius statim exhibuit ac totum summam deprensit. Hæcenus dubie fidei scriptores secutus conjecturis multum indultus, nunc cetera exponam. Franciscus Ziletes cum Christophori Heutte Librum ederet, opus Guilandino ann. 1517. LXXXV. veracula consuetudine incipit, apponit epistola, qua multa de Guilandini peregrinationibus exarantur. Hæc vera tradi eo libentius adducor ut credam, quod nemo tante impudentie est, ut falsa illi obtrudat, ad quem scripta spectant. Accedit etiam non carere suspitione, quæ in lucem protulit Ziletes, prius cognita et approbata fuisse Guilandino. Quid si auctore Guilandino ea scribentibus, sive ut nota potteritati vellet, sive ut illis, per quos tot periculis atque æumnis fuerat ereptus, gratia haberetur? Pergam itaque hinc fidentius. Prodit Ziletes, cum admirabili quodam studio stipes, quæ in Orientalibus plagis apud Indos nascuntur, cognoscere Guilandinus exoptaret, opportunitatem eximiam sorte oblatam, Bizantium ad Turcarum regem pro Veneta Republica oratore Marino Caballo proficiscente. Nihil accommodatius nihilque optabilius Guilandinum contingere poterat. Quare anno 1517. VII. cum Marino Caballo Bizantium navigavit. Quo appulsi in Vigna Regis Hispaniarum ea in urbe fegati degenerationem venit. Vigna enim magni ingeni vir, disciplinamque cultor et factor Guilandini susceptum iter apparime laudat, quod hinc plurimum utilitatis in mortalium commoda accessum videbat, Guilandinum ad Turcarum regem adduxit, ab eoque Diploma impetravit, quo tutus Guilandinus omnes illas regiones, quæ Turcarum ditioris sunt, adire et circumire popet. Itaque viaticum large præbente Caballo Bizantio statim direxit in Asiam tendens et per Asiam ad Indos

Indos. Ut ventum est ad flumen Tigrim, propter bella Persarum transvectione prohibita, Asiae provincias diu perstratas est. mox Palestinam invadit, et subinde Aegyptum, ut per sinum Persicum vel Euxinum mare in Indiam penetraret. Hoc quoque tanto labore ac magna ipse susceptum iter fortuna idcirco reddiditque infectionem. Quapropter adversus populum Guilandinum, illa Indus adeundi posthabito consilio, ex Aegypto disceditur, et consecrata navi in Siciliam defertur, ibique non diu moratus iterum Quiritariam versus navigare pergit. O inanes mortalium cupiditates, o pectora caeca! quis adversus ea quae divinitus constituta sunt conreri valeat? tot tunc periculis defuncto Guilandino gravissima mare infigit. Navi qua vehedatur Piraticis trivincibus circumventa atque oppugnata ipse saucius, omnibus bonis amissis, caenis revincitur et in Africam deportatur. Tum captivus in diversa ditrationis Guilandinus in Agari Cenobasti Chairadini Regis Alghierani filii potestatem cedit, et subinde ad debeatiora devolutus ab eodem Agario duci cuidam suo dono datur. Novus Dominus continuo auctionem facit, et tanquam vile marcipium licitatori tradit. Reclaram consilium hunc exitum habuit. Quot mala passus per novem menses, quibus inter barbaros propter religionem nobis infestissimos servitutem tulit Guilandinus, dum Quiritas posthabes, nos quoque silentio omitemus. Captivitates, non malorum finem attulit Faloppus, ut retulimus, cc. aureis Guilandino redempto. Protinus enim libertati restitutus inter redeundam in Italiam navis ventorum vi in contraria ferebatibus ad instituta cursu defectibus, et ad Africam repellitur, diuque vexata immergitur voracibus. Tunc Guilandinus tabula innoxus huc atque illuc vadis agitur et scopulis illiditur, quousque nudus et semiximius ad Affricana littora tempestate protruditur. In quo loco quos naufragum onusumque venum inopem excepit ac vires recreavit, non adjuvant scriptores. Ipse profecto Guilandinus epistola ad Raptitiam Trimaldum, qua Sappin commensanum suum diavens, refert se gravi obstrictione ere post captivitatem Genuae venisse, ac sua nomina Trimaldi, Pauli Spinole, Nicolai Nonce, Balbhayaris Comelini, et Franca Cercari liberalitate fuisse soluta.

Haec ad Guilandini Praefecturam commemorati digna invenimus, paucis subductis, quae persequi nihil attinebat, ne tempora enormiter implicarentur. Erant tamen, qui putant, Genuae degente Guilandino, de eodem Senatusconsultum factum. Quod minus verum Modernorum eisdem anni libere declarant, quibus IV. Cal. Octobr. Florenti XV. Guilandino exprobandos praecipunt, quoniam ipse Guilandinus Trivincivos

certiores

certiores fecerat, multa esse in Horto pecunia reparanda. Mitem enim sex
vel septem, qui intercedunt, spatia publicas literas feruam missas, iter
deinde confectum, Horti statum animadvertum, de eodem Venetias scrip-
tum recipiuntque qui dederit? Horti cura suscepta totus in eo Guilandinus
fuit, ut stirpibus refertum locum quam maxime haberet. quod biennio
peractum. Itaque Moderatores ut fructuosum studiose iuvenenti Hortum
redderent, quo nomine constitutus fuerat, X. (al. Mart. anno 1717) LXIV.
senatum adeunt, referunt utilissimum sibi videri futuram medicinae tyro-
nibus ac mortalibus curata, qui Latavium studendi gratia conveniunt,
a qui stirpium, quibus satis refertus est Hortus Latavicus, naturam ex-
plicaverit, vireque in ipso Horto exponunt, ad quam rem optissimum
esse Melchiorum Guilandinum Botanice peritum, et disciplinis ac Li-
teris imbutum. Quare si ex bono publica esse Latibus etiam censerent,
rogare, ut Melchior Guilandinus Horti Praefectus, apponitis honorario
Florentinum cxxiv. Florentis xxvi. stirpium demonstrator atque inter-
pres in Horto publica auctoritate continuatur. In ea verba frequenter
senatus decretum est, et explicandi stirpes in Horto Guilandino munus
demandatum. Quapropter anno XIX. ab Horti principio stirpium li-
tioniam in Horto tradi ceptum. Quod spatium Horti velut adolescentis
datum crediderim, quo melius stirpibus frequentaretur: neque enim
ambigitur, si propiora cura infirmi arboribus, atque herbis nulla
propagine amplificatis citius hoc institutum fuisset, quin Horto esset
perniciosum futurum, juventute ad legenda exempla huc illuc excurrere,
infimas stirpes evellendo, arbusculasque deliberando aut summas de-
fringendo. Hoc loco mirari sibi Antonium Nicotianum talium monumen-
torum auctorem, qui memoria prodit, Guilandinum remedium medicina-
lium explicatorem in Horto fuisse anno 1717, quo extremo Horti
tantum Praefectus fuerat designatus.

Ceterum in hoc docendi munere talem se praebuit Guilandinus, ut non
solum publicae expectationi responderet, sed etiam opinionem, quae de eodem
apud omnes concepta erat, longe amplificaret. Quare vix elapsis biennio
rogatio fit per Trinumvros apud senatum, ut Guilandino honor haberetur.
De ea re ita censuit senatus, ut Guilandino in sex annos prorogaretur
docendi in Horto officium, ejusque annum honorarium ad Florentes cc.
ascenderet, et quoniam per Guilandinum satis provisum, ne quis medi-
camentorum interpretem in Gymnasio quereret, Gymnastica disputatio
abrogaretur. Id quoque ad Guilandini gloriam accepit, quod eo viro
schola illa interjuncta, eodemque mortuo protinus est restituta.

Hoc eodem

Hoc eodem anno Guilardino pecunia publice data ad comparandas stirpes, quod praesentia aetate propter grandinem immodicamque aetate magram stirpium facerem Hortum fecerat. Anno similiter insequenti Guilardino ad Alpes iter instituenti sumptum in eadem rem a Truvinis erogatum invenio.

Hac diligentia et sedulitate res botanica Patavii florescere cepit, magnamque nomen apud exteras gentes obtinuit, ideoque mortalium plerumque ad Hortum invitandum ex longinquis regionibus conveniebant. neque deerat Guilardino ingenium, doctrina atque eloquentia, quibus omnibus satisfaceret. Eisdem liberis optimisque artibus, quae ingenio viro dignae sunt, a puero Guilardinus imbutus ita excellebat, ut neminem ex Receptoribus meis inveniam, qui cum Guilardino jure ac merito possit conferri. Hippium autem historia ac totius naturalis Philosophiae studio summo perire penitus habitus, quae ex longinquis peregrinationibus atque innumeri laboribus sibi comparavit. Humanitas quoque atque animi lenitudine insignem fuisse ejus libri declarant, in quibus quamvis acriter ac mordaciter a nonnullis editi in se scriptis laederentur, nihil acerbum, nihil grave, nihil a probris moribus alienum reperitur. Itaque carus omnibus, praesertim Truvinis Reipublicaeque principibus, cum nondum sex annorum, quibus ex tercio Senatusconsulto publice in Horto docebat, intervallum excessisset, promeritus habitus est, cui munus, honorario ad Florentiam annuatim cccclxx. amplificato, in alios sex annos prorogaretur. IV. igitur (cal. Decemb. anno dclvllxxllll. verba de eodem a Gymnasii Moderatoribus in Senatu facta, decernuntque Patres, ut restitimus, ea tamen conditione (quod Guilardinus exoptaverat) ut sibi cultores ejus arbitrio et sumptu in Horto essent culturae intenti et ad Praefecti jussa parati. Hac de causa munificentia singulari (ut ea tempora et nova dignitatis conditio inebant) Guilardini sedulitatem, industriad et laborem Senatus rependit. Quod provido consilio factum est. plurimum enim interest, ut mercenarii in officio sint, quotidianae opere exactorem esse eum, cujus voluntate removeantur, et pro uniuscujusque diligentia atque assiduitate merces tribuatur. Quae consuetudo si ad posterum Praefectorum perducta esset, longe utilis Horti cultura processisset, neque ob summam locordiam, superbiam, vitiaque ingentia sibi cum ignominia exacti Horto fuissent cultores illi, qui per Magistratum lecti non alium dominum insuebantur quam illum, cujus jussu pecunia sibi daretur. sed ad reliqua prosperant.

Porro quoniam sine aqua, ut verissime scripsit M. Varro, omnis arbor et minima agricultura est, praesertim dum peregrina coluntur, quibus omnibus illecebra est indulgendum, quo melius alienum solum, calumque inveniuntur

sustinere

sustinere valent, nactus Guilandinus Praetorem Jacobum Toscarenum
ex ea familia, cujus ductu et auspiciis Hortus Patavinus inchoatus et
perfectus fuerat, et Franciscum suodum Praefectum a Stripium studio haud
alienum, Hydraulum obtinuit, qui extra Hortum crechus prope fluvium,
qua parte ad septentrionalem plagam vertitur, aquam in gigantibus abutim
prebebat. Exat adhuc veteri pile hoc monumentum intulpsim.

Hec. viator. Bene. Precare. Praestantissimi. Senatonibus

Jacobo. Toscareno. Doctori. Praetoriqu. Patavino

Et. Francisco. suodo. Praefecto. Patavino.

Qui. Stripes. Stri. Arentes. adducta. In. Viridarium. aqua. Gerge
Reposuerunt. Abi. Anno. MDLXXV.

Anno hinc IV. mense VI. cum magnis sollicitationibus ad alios Hortos
medicos alliceretur Guilandinus, eademque neglexisset, non pecunie
inhians, sed otii et quietis studiosus, praeterea beneficiorum memor,
quibus Veneta Liberalitate fuerat coronatus, Gymnasii Moderationibus
vixit, ut toto ejus vitae spatio Guilandinus sibi mereret annuis Flo-
renis DC., Guilandino libenti animo conditionem accipiente, qua ad reli-
quum vitae tempus sibi prospiciebat, memor humanarum vicissitudinum, quibus
toties fuerat vexatus. Quapropter IX. Cal. Jun. Ciceronii Triumviris de hac
re senatum consulentibus, ut rogatum erat, publico decreto sancitur,
Horti Praefecturam annis XXVIII. mensibusque tribus cepit. quo intervallo
opera ab eodem edita haec laudantur.

Apologia adversus Matthiolum quae invenitur Theon.

Sappus sive Commentarius in tria C. Plinii de Sappo capita.

Apertio sententiae in Salerum a se pronunciatae adversus Mercurialem.

Emblemmata XX. l. Problemata XX.

Epistola de quibusdam Stripibus ad Conradum Zetnerum.

Epistola V. de Stripibus aliquot.

Glossenata in Hieronymi Mercurialis caput.

Conjectanea Synonymica Plantarum, opera Jo. Georgii Schenckii Franco-
furti edita, sed vitis plurimis tam operarum, quam ipsius Schenckii
referta.

Descriptio aviculae Indicae, quae in perpetuo volatu est, quaeque dicitur
Manuco—Niaca, vel Manucohiata.

Adversarios nonnullos, acerrimisque reprehenses sibi scriptis in se
accenit Guilandinus, sed praecipue Matthiolum, Scaligerum, Carau-
bonum, quorum primi dicacitatem et petulantiam ipse vitis retulit se-
gitique. Scaligero et Caraubono id impune cepit, quoniam mortuo
Guilandino

Guilandino calumniandi opportunitas arrepta est. venustamen laudatores plures invenit, quorum auctoritate factum est, ut ejus nomen et fama summa cum laude ad posterum demissa adhuc vigeat et revereat. Honoris quoque amicorum conjunctione et benevolentia, a quibus nullum amoris et liberalitatis officium praetermissum est, quominus in adversis solatium auxiliumque essent, in prosperis ornamentum. Quid de summis viris, Civitatumque principibus dicam? Probatus fuit Gimaldo, Spinola, Ronca, alisque primas in Genuesi Republica obtinentibus viris, acceptus Vigna Hispaniarum Legato, familiaris Marino Caballo, puerulus Jacobo Forcareno cognomento Philosopho, quo auctore, cum Batavi in Praetura esset, tradit Nicobonus multa Guilandino a Veneto Senatu beneficia collata, neceparius denique Benedicto Georgio Hlojii Marci Procuratoris filio, cujus domum post Caballi obitum devinctam consuetudine tenebat.

Decepsit omnium morore anno 1709 LXXXIX. VIII. Cal. Jan., et nulla pompa elatus in sepulchro, quod sibi in S. Antonii claustro paraverat, conditus. Honora sua partim Republica Veneta, partim Benedicto Georgio testamento legavit. ideo ejus libri numero et praestantia insignes in S. Marci Bibliotheca collati. Peritot doctrine suae sectatores plures reliquit, inter quos eminent Joannes Georgius Schenckius, Honorius Hellus, Prospero Alpinus.

Sequuntur

Stipes, quae ex Horto Patavino Guilardino Praefecto ab Jo. Georgio Scherackio commemorantur cultae, anno 1612LXXXI., ut editum est Francofurti anno 1612c. apud Methaeram Beckenium.

Stipes aliae in Horto Patavino sate, ejusdem Praefecto Guilardino, ut apud Joannem Haubium, Bonam et Sobelium, et Jesenem posteritati commendatum est, a J. P. illustratae.

Indice di tutte le piante, che si ritrovano il presente anno 1590. nell'Orto de i semplici di Padova, Autore il Sig.^o Giacomo Antonio Coruso, con li sinonimi del Sig.^o J. P.

Catalogus Stirpium quae in Horto Publico Patavino colebantur annis

Veslingio Equite Praefecto.

ut editum est Patavii formis Josephi Frankforti atque Utini, typis Nicolai Silvatti, apud Jacobum Philippum Tomasinum in Libro, qui Gymnasium Patavinum inscribitur.

Quibus adjectae aliae Stipes sunt ex fi bello Veslingii manu exarato, qui apud hujus Historiae auctorem reperitur.

Quae omnia commentariis J. P. illustravit.

Catalogus Stirpium Horti Gymnasii Patavini

Georgio a Turro ejusdem Horti Praefecto auctore, editus Patavii, annis 1660, et 1662, ex typographia Camerali, et Pauli Frankforti. adducunt nonnullae Stipes in libri ora auctoris manu descriptae, et J. P. commentarii.

Stipes in Horto Publico Patavino cultae anno 1662., ut extant in Libro manu exarato quod auctorem, ipsi omnes, quae in Catalogo Georgii a Turro recensentur.

Stipes anno 1682. ab Jacobo Siglio Professo
in Horto Batavico publica obtenta, ut constat in
autographis Dissertationes apud C. virum Gulonicum
Siglium epus filium jurisprudentis Professore, per
F. R. in ordinem ligata et commentariis aucte

Stipes ex custodem chyrographo, quae anno
1719. in Horto Batavico colebatur, cum Horti
ipsius administrationem filius totidem suscepit,
auctoris commentariis illustrata.

Præfectorem Horti Series

Aloysius Anquillara.

Melchior Guilandinus Borupus.

Jacobus Antonius Cortusius Patavinus, antiqua nobilitate
literis et Hippium doctrina clarus, successus est Guilandino,
anno 1619. IV. Id. Nov.

Propter Alpinus Maroticensis subrogatus anno 1619. V.
Nov. Oct., qui tunc in Gymnasio medica materia naturam
interpetrabatur.

Joannes Prævotius Mauracus Medicinalem Praxim in Gymnasio
tradens, Horti Præfectus et Botanices Professor, anno 1619. XVII.
XVIII. Cal. Febr. Joanne Kembo Venetianum Auce, honorifico
Senatusconsulto declaratur. Gravante, anno 1619. XXXI. Pata-
vii pestilentia nullatus est febre ardente, ut memorat Tomalinus.

Alpinus Alpinus a Prævotii secessu Horti curam gessit, utque
primum civitas recreari a morbo cepit, reverentibus Gymnasii
moderatoribus Simone Contareno, Vincentio Capello, Hieronymo
Cornelio A. Marci Procuratoribus, a Senatu paterna munera
obtinuit, anno 1619. XXXIII. VI. Id. Maij, et remedium
doctrinam in Gymnasio, in Horto Hippium vires explicavit.

Joannes Vellingius Mindanus Eques, qui Chirurgiam atque
Anatomen in Gymnasio profitebatur, Horto simul præpositus
est, atque explicandi munere in eodem colonestatus, anno
1619. XXXIX. III. Id. Mart. Hic septimus Horti Præfectus et
Botanices Professor sextus una Anatomen Libernis mensibus
administrabat (quod utraque scientia brevibus fratribus tunc
definiebatur) atque per annos XI. utrumque munus summa
cum laude atque estimatione peregit.

Georgius a Ture - et vivere III. Cal. Sept. Vellingius
desiit anno 1619. XLIX, Petrus Sagredus A. Marci Procurator,
et Hieronymus Sardus Eques Gymnasii Moderatores Senatorem-
sultum rogant, ut defuncto Vellingio Georgium a Ture Patavi-
num, Hippium doctrina ea tempestate commendatum, Botanicum
Professorem publica auctoritate constituat. Patres in eam sententiam
ivere, et simul materiae medicae enarranda in Gymnasio onus,
ut nos ferebat, adiiciunt. Utramque Provinciam Georgius
notter annis XVII. egregie administravit, deinde a materia
medica in Gymnasio tradenda ad medicinam praxim, rei
Botanice institutione et Horti cura servata, a Senatu, anno

1716. v. Cal. Septemb. traductus. Annus jam XXXII. Horti
Praefectura defuncto Georgio, opportunum Senatus clementia existi-
mavit, tam benemerito Professore alium, qui ejus vires in Horto
haberet, subrogare.

Jacobus Pighius Veronensis, jubente Senatu, cum Publicus Anato-
micus in Gymnasio excelleret, anno 1711. VI. Id. Ient. Horti
simul possessionem et Historiam tradendam suscepit. Sextus Pighii
elogium in Caroli Patris Hucusq. Latavino) sed Pighius anno tantum
1712. in Horto doctae acerbae morti succumbens. propterea
anno proximo Georgius a Turco Horti curam iterum suscepit, itipungue
institutiones in Horto tradidit ad annum 1717. quo III-
Non. Apr. Practicae Medicinae Professor primi subsellii renunciatus est.

Felix Vialis, Abbas, Latavinus, qui apud Romanos publice docendo
emerita stipendia mement, Horti Praefectus et Publicus Botanici
sancitus est, anno 1717.

Julius Pontedera Ferricensis, qui pagus est in Vicentina ditione,
subrogatur Viali, anno 1719. XVII. Cal. Apr.

Joannes Marrilius Venetus, duodecimus Horti Praefectus, Rei
vero Aetariae Professor undecimus

Observationes quaedam Botanice celeb.
viri Julii Ponedere, quae celeberrimo
Morgagna sub sigillo commissa post
auctoris mortem, ut ipse jussisset,
prodierunt.

Trifolium domesticam stamina et apices non ferre,
sed solum caprificum.

Reperiri in Italia culices ficarios, qui innascuntur
gropis caprifici.

Nostram Bistortam flore albo vixisse esse a Clusio,
ut patet ex ipsius historia, sed non
muscos quosdam, quos apud me servo, producere
flores et fructus.

Pseudochrysanthemum nostrum pertinere ad genus
Chrysanthemoidis, verum in hujus generi constitui-
one hallucinari Tournefortium.

Carlina et Xeranthemum pertinere ad classem florum
filamentosi, non ad radiati classem.

Juncum et Pimpinellam ferre flores imperfectos fila-
mentosos, non peralodes, ut statuit Tournefortius.

Pimpinellam sanguisorbiam minorem flore albo a
nobis repertam, et colti in hortis.

Galactium marinam sylvaticam foetidam flore pallido
a nobis hoc aere inventam.

Ne facca nigra pratensis et cognatis novum genus
esse dicendum, quoniam produunt semen pappi
carens.

Cyanum pertinere ad radiatos flores, ut nos osten-
dimus.

Sapenne novam speciem a nobis inventam in quo
genere collocanda sunt et Alchemilla Linaria
folia, flore albo, Tournefort.

Abrinthium Porticum, maritimum, et alia pertinere
ad Abrotanum.

Abrinthium vulgare differre a cognatis speciebus,
quoniam stamenum cum pappi producit.

Organa mutica Cicada delineata esse a Caspino,
aculeum iive tubam uterinam a Malpighio.

Nos aliam speciem reperisse colore rubram.

Conyza nostram *Virga aurea taracenicæ* folio
videri non abinilem illi, que delineatur in
Actis M. L. A. Paris.

Pulmonariam flore purpureo pallente a nobis repertam
anno 1716.

Sciamum Indicum Zanoni in novum genus recipiendum.

Aconum Stamina tantum et apices ferre.

Tamnum dividi in duas species, quarum una sterilis
est, altera fecunda.

Inventa a nobis

Polygalam flore pleno coeruleo.

Bugulam flore coeruleo languente

Cirium folio maximo alato

Fagopyrum altissimum scandens

Cacaliam flore albo

Lymphitum flore rufo

Asterem minimum, alpinum, flore purpurascete.

— minimum, alpinum, floretulis in disco luteis.

— floretulis in corona exiguis et albidis *alpinum* minimum.

Zacyntham vulgarem in duas species dividi, quarum
una densissimis spinis armatur, altera nequaquam.

Zacyntham humilem flore purpurascete.

Urticam maximam urentem divisiã esse in duas species

quarum una producit flores filamentosos candidos

et semen, altera Stamina et apices tantum

ita dividi salicis species omnes.

In moro reperti species, quarum alie steriles

sunt, alie fecunde.

Idem deprehensum in junipero, in Taxo

Filiculam minimam in montibus Tiberis inventam.

Scabotam Nertis Leonis folio, flore purpureo.

Scabotem

- Scabiosam agrimoniae folio, flore albo.*
Lotamogeton foliis pinnatis
 — florulis ad foliorum nodos pertinere ad novum genus
 floris imperfecti.
Taleoptim alpinam urticae folio, flore purpurea.
Salvam humilem producere florem rotaceum ex tribus
 petalis; stamina in coronam digne, et in sex apices
 protrudi, quibus singulis bini apices adherent; embri-
 ones in tria corpuscula dividi cum tribus pistillis.
Asparagum gignere flores monopetalos, non polypetalos.
 urticoidem esse novum genus, sub quo comprehenduntur
Urtica urens minor et Canadensis.
Aron, Dracunculum, Anianum ferre flores imperfectos.
 Caprifolii species a nobis repertas quatuor.
Veroniam minimam alpinam, Veronice alpinae caule nudo
Raii affinem, caule folioso.
Eulam Venetam differre ad *Apocynis* floris forma et esse
 novum genus.
Siliquam edulem producere flores rotaceos cum staminibus
 et apicibus, non imperfectos.
 Ornum esse novum genus, quoniam flores producit petalodes.
Belliden Agerati folio spinosam *Briticam* pertinere ad
 novum genus.
Ebulos male miseri cum *Sambuco*, in novum genus a
 nobis esse receptos.
 Florem sterilem carere semper pistillo, fecundum semper
 instrui pistillo.
 Amenta non esse florem, ita omnes flores steriles.
 Partem principem in flore esse pistillum, deinde petalum
 ultimum esse apicem; et maxime necessari, in quibus
 reperiuntur.
Ranunculum alpinum fluta folio flore albo.
Ranunculum alpinum Caryophyllatae folio.
 Signum inter perfectum et imperfectum florem esse pistillum.
Viciam multifloram flore albo in maritimis rari locis.
Aconitum Lycoctonum folio parum laciniato.

Nota Morgagnij = Tradita mihi Patavii A. D. 1719. Kal. Jun.
 a G. Prof. Julio Louedera, eodemque die a me cera
 obliquata.

In alia scheda, epistola forma
Morgagnio concedita, et ab eo cera obligata.

Circa Benacum in Salodicensi agro secus vias ad
Benacum inter fauros latifoliam et angustifoliam
occurret faurus folio angustissimo, quam anno 1726.
legimus, et in nostro tertario sic servamus.

Eodem anno in montibus ejusdem dittoni strigem
quendam invenimus radiati floris caulibus innascentem
qua quoniam ad *Asteroides* genus pertinet, appellatur
a nobis: *Asteroides alpina odorata*, folio lato & hinc
ab indigenis *Erba Regina* dicitur, utunturque pro
Tabacco. Sicam hanc quoque habemus.

Julius Pontedera.

Nota Morgagni, in epistola dorio = Hanc
epistolam a C. Pontedera accipi IX. Kal. Octobris
A. MDCCXXXVI. eodemque die meo, ut ipse
voluit, sigillo obligavi.

Jo. Bapt. Morgagni